

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ И ПРЕЗИДЕНТЭУ А. К. ТХЪАКІУЩЫНЭМ ФЭКІО

Лъытэныгъэ зыфэтшырэ Аслъан Кытэ ыкъор!

Тэ, заомрэ ІофшІэнымрэ яветеранхэм, къуаджэу Хьалъэкъуае щыпсэухэрэм ацІэкІэ Адыгэкъалэрэ къуаджэу Хьалъэкъуаерэ лъэшэу уналэ зэрэтебгъэтырэм фэшІ «тхъае-гъэпсэу» отэІо. Къуаджэм июбилей хэдгъэунэфыкІы зэхъум тадэжъ укызыэрэ-кІуагъэм тимэфэкІ кыгъэдэхагъ. Сомэ миллионэу кытэптыгъэмкІэ Вологодскэ заводым икътутамэу Адыгэкъалэ дэтым тикъуаджэ фельдшер-акушер пункт дэгъу щигъэпсыгъ. Мы Іофтхьабзэм кІэщакІо фэхъугъэр къалэм ипашэу Н. Н. Хьатэгъур ары.

Мы аужырэ ильэс 50-м кыкІоцІ къэралыгъом тикъуаджэ мы зы унэр ары щигъэпсыгъэр. Къуаджэм щыпсэухэрэр ащкІэ кызырэфэрэзэхэр отэІо, о Іофэу епхыжъагъэм нэмыкІхэр кызырэкІлэыкІоштхэм, тикъуаджэ исоциальнэ-экономикэ щыІэныгъэ нахьышІу зэрэхъуцтым тицыхъэ тель.

Лъытэныгъэ зыфэтшырэ Президентыр, псауныгъэ пытэ, насып уиІэнхэу, Урысыемрэ Адыгеимрэ нахь фэшІыгъэ хъунхэм пае ІэнатІэу узылутым уигухэлъхэр зэкІэ кыщыбдэхъунхэу тыпфэлъаІо. Опсэу, отхъэж!

Къуаджэм щыпсэухэрэм ацІэкІэ заомрэ ІофшІэнымрэ яветеранхэу А. А. ТхьалІ, Хь. Хь. Хъуадэ, А. Хь. Лыхас, Ш. И. Хъуадэ, З. У. КІыргъ, М. А. Дзумыкъу, М. Е. Апыщ, Хь. У. КІыргъ.

Лъытэныгъэ зыфэтшырэ Аслъан Кытэ ыкъор!

Адыгэкъалэ игурыт еджапІэу N 2-м чІэсхэм ильэсыкІэр кымыхъэзэ шІухафтын шІагъо афашІыгъ. Гурыт еджапІэу N 2-м икІлэеджакІохэри икІлэегъаджэхэри лъэшэу ыгъэгущІуагъэх агъэцкІэжыгъэ яеджапІэ зэрагъээзжыгъэм. КІэлэцІыкІу ІыгыпІэу N 1-у гъэцкІэжыкІэ ІофшІэнхэр зэрашІлагъэри кызыІуахыжыгъ.

Кризисым ильэхъан социальнэ мэхъанэшхо зиІэ псэуалъэхэр агъэцкІэжыкІэжыкІэ зишІуагъэ къэкІуагъэр Адыгэкъалэ о уналэ зэрэтебгъэтырэр, къалэм ипашэу Хьатэгъу Налбый Нухъэ ыкъор гъэцкІэжыкІэ ІофшІэнхэм зэрагъэгумкІыщтыгъэр ары.

КыткІэхъухэрэ ныбжыкІэхэм ягъэсэныгъэ зыкыгъэлэтыгъэныкІэ амалэу арагъэготыгъэхэм къэлэдэхэр егъэрэзэх.

УкызыэрэфэгумкІырэм ипэгъокІэу КІэлэцІыкІухэм гъэсэныгъэ дэгъу ягъэгъотыгъэным, цыф дэгъухэр плугъэнхэм тІуачІэ етхыліщт. Тигупсэ Адыгеимрэ Урысыемрэ нахь дахэ хъунхэм пае уиІофшІэн гъэхъагъэхэр щыпшІынгэу пфэтэІо!

КІэлэеджакІохэр, КІэлэегъаджэхэр, ны-тыхэр.

ГРИППЫМ ПЭШІУЕКІОГЪЭНЫМ ПАЕ КЪЭРАЛЫГЪОМ ЩЫЗЭШІУАХЫРЭР

УФ-м ивице-премьерэу Виктор Зубковым тыгъуасэ видеоконференцие зэхыщэгъ. Зэпахырэ узэу «свиной грипп» зыфалорэмрэ охътэ гъэ-нэфагъэм къежъэрэ гриппымрэ апэшІуекІогъэным пае къэралыгъом щызэшІуахыгъэ Іофыгъохэм, мы лъэныкъомкІэ субъектхэм джырэ лъэхъан Іоф зэрашІэрэм Іофтхьабзэр фэгъэхыгъагъ. Ащ хэлэжъагъ Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхьакІущынэ Аслъан.

Виктор Зубковым кызырэхигъэщыгъэмкІэ, зэпахырэ узхэр профилактикэ шІыгъэнхэмкІэ УФ-м и Правительствоу унашъоу ыштагъэхэм яшІогъэшхо къэкІуагъ. Джырэ лъэхъан дунаир нахь зыгъэгумэкІырэ «свиной гриппым» пэшІуекІогъэным пае тикъэралыгъо Ізэгъу уц зэфэшхьаф 4 кышчыдагъэкІынэу рагъэжъагъ. Мы узыр нахь шІэхэу къанэсыным ищынагъо зышхъарыт цыфкупхэр, «группа риска» зыфалохэрэр, вакцинацие ашІых. А Іофыр тапэкІи лъагъэкІотэщт. Вице-премьерым кызырІуагъэмкІэ, тикъэралыгъо кышчыдагъэкІырэ Ізэгъу уцхэм афаехэу ІэкІыб къэралыгъо пчъагъэхэм Урысыем зыкыфагъэзагъ. Ау тэ тицІыфхэр вакцинацие шІыгъэнхэр зэкІэми апшъэу шытын зэрэфаер ащ кыгъээнфагъ. «Свиной» ыкІи «сезоннэ» гриппхэм апкь кыкІыкІэ цыфыбэмэ ядунай зэрэхъожьыгъэр, мы узхэр кызытэкІыгъэхэм япчъагъэ зэрэмымакІэр къыдалгытэзэ, субъектхэм яІофшІэн нахь чанэу зэхашхэн фаеу пашэм ылытагъ.

Нэужым УФ-м исанитар врач шхъаІэу гушыІэр зыштэгъэ Геннадий Онищенкоу неперэ мафэхэм яхъулІэу къэралыгъом исубъект пэпчъ мы лъэныкъомкІэ зэшІуи-хыгъэм, Іофыр зыщынахь дэй шъо-

лбырхэм пшъэрылгъэу зыфагъэуцжыкІэ фаехэм, нэмыкІыбгъухэми къащыуцугъ. ГумэкІыгъор джыри кытшхъэщыт нахь мышІэми, УФ-м и Правительствоу, шъолъырхэм агъэцкІэгъэ профилактическэ Іофтхьабзэхэм яшІуагъэкІэ, Іофхэм язытет нахьышІум зэрэфиузенкІыгъэр кыхигъэщыгъ.

Гриппым нахь зызыщиушъомбгъугъэ субъектхэм лъапсэу афэхъугъэр ыкІи гумэкІыгъор дэгъэзыжыгъэным пае джырэ лъэхъан лъэбэкъоу ашІыхэрэм видеоконференцие хэлэжъагъэхэр тегушыІагъэх. Цыфхэм япсауныгъэ кызухъумэгъэным фэшІ пашэхэм ыкІи структурэ зэфэшхъафхэу мыш фэгъэзагъэхэм яІофшІакІэ нахь агъэлэшынгъэ В.Зубковым унашъоу къафишыгъ.

Іофтхьабзэм кызырэхынгъагъэмкІэ, гриппым пэшІуекІогъэнымкІэ ыкІи игъом цыфхэр вакцинацие шІыгъэнхэмкІэ Адыгеир анахь шъолъыр дэгъухэм ясатыр хэт.

— Гриппым зиушъомбгъуным ищынагъо Адыгеим кызышхъащэуцом, ащ тыпэшІуекІоным пае правительство комиссие псынкІэу зэхэтцэгъагъ, — кыІуагъ Іофтхьабзэужым зэфэхьысыжъхэр кышІыгъэ ТхьакІущынэ Аслъан. — Республикэм игъэцкІэкІо органхэр, медици-

нэм, Роспотребнадзорым, нэмыкІ структурэхэм яІыкІохэр зэгъусэхэу Іофышхо ашІагъ, ащкІэ ахэм лъэшэу сафэраз. ТиІофшІагъэхэмкІэ Урысыем ишъолъыр анахь дэгъухэм ащыт тыхъугъ.

АР-м псауныгъэр кызухъумэгъэнымкІэ иминистрэу Натхъо Разыет кызырІуагъэмкІэ, «свиной гриппым» ыкІи охътэ гъээнфагъэм къежъэрэ гриппым апэшІуекІогъэным пае республикэм ищыкІэгъэ Ізэгъу уцхэр зэкІэ иІэх. «Свиной» гриппыр тицІыфхэм къямызыным пае мээзе мазэм ехъулІэу Адыгеим щыпсэурэ нэгъырэ мин 15-м ехъумэ джыри вакцинэ ахалъхъащт.

Видеоконференцием кІэух зэфэхьысыжъ фэшІымэ, анахь шхъаІэу кыхэбгъэщын фаер къэралыгъом мы гумэкІыгъом идэгъэзыжыкІэ ыналэ зэрэтетыр ары. Ау зитемпературэ дэкІоагъэхэр зипкынгъэ-лынэ кызузыгъэхэр ежъ-ежъырэу «тызэІзэжыкІэ» аІоу унэм исыхэ хъуцтэп. Шъуипсауныгъэ изытет зыщыкыуагъэмэ, псынкІэу медицинэм иІофышІэхэм зафэжъугъаз, зы мафэми мэхъанэшхо иІ. ЕтІани зыщышхъумэгъэуш «свиной грипп» зыфалорэмрэ ильэс къэс охътэ гъээнфагъэм къежъэрэ гриппымрэ янэшанэхэр зэрэзэфэдэхэм кыхэкІыкІэ, ахэр ор-орэу зэтэфынхэ зэрэмылэкІыштхэр. Узэу цыфым иІэр ыкІи ащ узэрэІзээн плъэкІышт амалэу щыІэхэр къэзыгъээнэфэн зыІэкІыштхэр специалистхэр арых.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

МЫ ИЛЪЭСЫМКІЭ АПЭРЭ ЗЭХЭСЫГЪО ИАГЪ

АР-м иминистрэхэм я Кабинет щылэ мазэм и 25-м мы илъэсымкІэ апэрэ планернэ зэхэсыгъо иагъ. Ар зэришагъ Премьер-министрэу КъумпІыл Мурат. Иофыгъохэм атегуушІэнхэр рамыгъагъэзэ, АР-м экономикэ хэхъоныгъэхэмкІэ ыкІи сатыумкІэ иминистрэ иІэнатІэ ыгъэцкІэнэу агъэнэфэгъэ ЛІыхэсэ Мыхъамодэ зэхэсыгъом хэлэжъэхэр нэлуасэ фишІыгъэх. БлэкІыгъэ илъэсым экІэм Іофзу ашІагъэр зыщызэфэхьысыжыщыт, кыхьащт илъэсым шІэгъэн фаехэм зыщатеушыІэщтхэ игъэкІотыгъэ зэхэсыгъо охътэ благъэм зэрэзыхащтщыт, нэпэрэ зэхэсыгъом кышцІытхэм нахь игъэкІотыгъэу кызырафагъэзэжыщтыр Правительствэм ипащэ кыІуагъ.

ІофшІанІэ зымыІэу кънагъэхэм ар ягъэгъотыгъэным фэгъэхьыгъэ программэхэр гъэцэкІагъэхэ зэрэхьугъэм апэу тегушыІагъэх. Премьер-министрэм игуадзэу Алексей Петрусенкэм кызыриІуагъэмкІэ, Іоф ышІаным зыныбжэ нэсыгъэу республикэм исым ипроценти 2,5-р ары нэпэ ІофшІанІэ зымыІэр. Кризисым ыпкъ кыкІыкІэ ІофшІанІэ имыІэу кънагъэхэм ягъэгъотыгъэным фэгъэхьыгъэ программэм кыдылгытэу блэкІыгъэ илъэсым ащ пэІуагъэхьан фэягъэр сомэ миллиони 124-рэ. Ар икыоу гъэцэкІагъэ хьугъэ.

Цыфхэм ІофшІанІэ ягъэгъотыгъэнымкІэ Гупчэм илІыкІо Іофхэм язытет кІэкІэу кыІотагъ. Ащ иджэуапэу кыоджэ псэупІэхэм адэххэм ІэпыІэгъоу аратышъуштыр икыоу алыагъэІэсынм фэшІ, нахь апэблагъэхэу Іоф адашІэмэ, чыпІэ зыгъэІорышІэжыпІэ органхэм япашэхэр мы Іофым нахь лъэшэу кышагъэлажъэхэмэ ашІэрэм нахьыбэу фэдэ кызырхыштыр КъумпІыл Мурат кыхыгъэщыгъ.

Медицинэ Іофыгъохэм, анахьэу грип-пым ыкІи ОРВИ-м, афэгъэхьыгъэу АР-м псауныгъэр къэухьумэгъэнымкІэ иминистрэу Натхьо Разыет къэгушыІагъ. Ащ кызыриІуагъэмкІэ, щылэ мазэм и 18-м кышцублагъэу гриппыр кызыоллагъэр нэбгырэ 1395-рэ мэхъу. ТапэкІэ джыри ОРВИ-рэ гриппымрэ яятІонэрэ «кэкІогу» щыІэнэу енгъуех. Мы узхэм узэралэзэшт Іэзэгъу уцхэр аптекэхэмэ сымэджэщхэмэ икыоу зэралэкІэлъхэр министрэм кыхыгъэщыгъ. Правительствэм ипащэ иупчІэ иджэуапэу блэкІыгъэ илъэсым республикэм кыхьыагъэм нахьы зидунай зыхьожыгъэр шъэ пчъагъэкІэ зэрэнахьыбэр кыІуагъ. А зэпстэури зэфэхьысыжынышъ, кызыыхэкІырэр, хэшІыхьан плъэкІыштыр зэхафынэу Премьер-министрэм къариІуагъ.

— ЗэшІотхьэр пстэури цыфхэм ящыІагъэ нахьышІу хьуным, хахьо тІлэ зэпытыным фэгъэзагъэшъ, кытха-

хьорэм нахьы тхэкІырэр нахьыбэ зыкІэхьурэр зэхэтфынышъ, амалэу иІэмкІэ нахьышІу зэрэхьуштым тыдэлэжъэн фае, — кыІуагъ ащ.

Хэгъэгъу зэошхом иветеранхэм псэупІэхэр зэраратыхэрэмэ зэхэсыгъом шытегушыІагъэх. ІофшІэнымкІэ ыкІи социальнэ хэхъоныгъэхэмкІэ министрэм Іофхэм язытет кызыІуагъэм ыуж, Іофыгъоу шыІэхэм язэшІохын агъэпсынкІэнэу, охътэ благъэм списокэр хьазыр къашІынэу кыафигъэпытагъ. ПсэупІэ-коммунальнэ хьызмэтым ыльэныкыокІэ ащ фэгъэзэгъэ министрэу Валерий Картамышевыр кызыгушыІэм кызыриІуагъэмкІэ, этажыбэ хьурэ унэхэм ягъэцкІэжыын пэІуагъэхьанэу ящэнэрэу кыатІупшыгъэ ахьщэмкІэ зэшІуахыгъэ Іофхэм шыкІагъэу афэхьугъэхэр мы мафэхэм агъэтэрэзыжыкы, ар аухымэ яплІэнэрэу кыатІупшыщт ахьщэмкІэ заявкэр атышъ.

Нэужым министерствэхэр зыфэгъэзагъэхэм альэныкыокІэ Іофэу ашІагъэм кІэкІэу ахэм япашэхэр кыатегушыІагъэх. Премьер-министрэм ары пэпчъ еплъыкІэу фыриІэр кыыриІотыкІыгъ, узымыгъэрэзэщтхэр кыхыгъэщыгъэх. Комитетхэм япашэхэм закыыфигъазэзэ, ІофшІэн илъэсыкІэм нахь агъэлъэшынэу, нахьыбэу фэдэ кызырахащыштым иамалхэр зэрахьанхэу къариІуагъ.

ХЪУТ Нэфст.

БЮДЖЕТЫМ ЩЫЩ АРАТЫГЪ

КІэлэцІыкІу муниципальнэ кол-лективхэу «Майкопчаночка» ыкІи «Казачата» зыфилохэрэм республикэ бюджетым щыщ сомэ миллионитІу фэдиз аратыгъ.

А хьугъэ-шІагъэм епхыгъагъ коллективхэм япашэхэу Къулэ Амэрбыйрэ Анатолий Уваровымрэ АР-м и Премьер-министрэу КъумпІыл Муратэ зэІуагъоу адыриІагъэр. Ащ хэлэжагъ АР-м культурэмкІэ иминистрэу Чэмышъо Гъазый. КъэшъокІо коллективхэм япашэхэм кыІуагъ Президентэу ТхьакІушынэ Аслъан иунашъокІэ ахьщэр кызыратІупшыгъэм ыкІи кыазэрэІэкІэхьагъэм пае лъэшэу зэрэфэрэзэхэр.

Ахьщэр коллективхэм яунэхэм яззетгъэпсыхьан пэІуагъэхьащт. Сыда пІомэ ахэм яззет дэи дэд. ГушыІэм пае, урысые ыкІи дунэе зэнэкыокъухэм ащытекІуагъэхэу, Мыекъуапэ ыкІи адыгэхэм ацІэ чыжъэу зыгъэлурэ «Майкопчаночкэм» кышъуакІэ зыщызэригъэшІэрэ унэр аварийнэу шытыгъ.

Къулэ Амэрбыйрэ Уваров зэшъхьэгъусэхэмрэ Іофэу кІэлэцІыкІухэм адашІэрэм республикэм ипащэхэм мэхъанэшхо зэраратырэр КъумпІыл Муратэ кыІуагъ.

— Шъо Іэпэлэсэныгъэшхо зыхэлъ кІэлэгъаджэу шъуштыт, кІэлэцІыкІу пэпчъ кыашъом ыльэныкыокІэ хэлъ амалыр кыхьажъугъэщын ыкІи ащ хэхъоныгъэ ежъугъэшын шъольэкІы. «Майкопчаночкэмрэ» «Казачатэмрэ» республикэм шызэхашэрэ Іофтхьабзэхэр кыагъэдахэ. Ахэм Іоф адэшІэным мэхъанэшхо иІ, — кыІуагъ Премьер-министрэм.

Ахьщэу коллективхэм кыафатІупшыгъэм А. Къулэмрэ А. Уваровымрэ альпылэнхэу КъумпІыл Мурат кыафигъэпытагъ.

КЪЭБАРЫКІЭХЭР

ПСАУНЫГЪЭМ ИУЧРЕЖДЕНИЕХЭМ ЯІЭНХЭ ФАЕ

Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухьумэгъэнымкІэ и Министерствэ тызэрэщигъэгъозагъэмкІэ, цыфхэм анахь ящыкІэгъэ ыкІи псауныгъэмкІэ анахь мэхъанэ зилэ Іэзэгъу уцхэм я Списокэ (Перечень) Урысые Федерацием и Правительствэ и УнашъокІэ тыгъэгъазэм и 30-м ыухэсыгъ. А Списокэм Іэзэгъу уц 500 хагъэхьагъ. Ахэм ащышъу 222-р псауныгъэр къэухьумэгъэнымкІэ Дунэе организацием (ВОЗ-м) ащ фэдэ Списокэу зэхигъэуцуагъэм кыхьэхыгъэх, Іэзэгъу уц 278-р хагъэхьагъ. Кыхьэхьыгъээн фае ащ ыпэкІэ щыІэгъэ Списокэм хэмытыгъэу Іэзэгъу уц 21-рэ ыужырэм зэрэхьагъэхьагъэр.

Цыфхэм анахь ящыкІэгъэ ыкІи псауныгъэмкІэ анахь мэхъанэ зилэ Іэзэгъу уцхэм я Списокэ хэхьэрэ Іэзэгъу уц 500-м щышъу 76-р тикъэралыгъо кышцашІых, 261-р ІэкІыб къэралыгъохэмэ Урысыемі кыацагъэхьазырых, 163-р — ІэкІыб къэралыгъохэр ары ныІэп кыдэзыгъэкІыхэрэр.

Мы Іэзэгъу уцхэм я Списокэ зэхагъэуцэ зэхьум, ІэубытыпІэ ашІыгъэр, кызыпкыырыкІыгъэхэр псауныгъэр къэухьумэгъэнымкІэ Дунэе организацием и Перечень (и Список) ары. Илъэс къэс а Списокэм ВОЗ-р хэплъэжы, зэхьокІыныгъэхэр фешІых, ары нэужым нэмыкІ къэралыгъохэм ІэубытыпІэ ашІырэр, ахэм яэкономикэ изытет емылгытыгъэу. Ау къэралыгъо пэпчъ етІанэ а Списокэм хэгъэхьожьын фешІы, ежъ иамалхэм кыапкыырыкІыгъэ. Мыщ хэхьэрэ Іэзэгъу уцхэм шІуагъэу яІэр клиническэу ушэтыгъэу, цыфымкІэ щынэгъончъэнхэр ары якыыхэхынкІэ еклІолІэкІэ шъхьалэу шытыр.

Мы Списокэм хэхьэрэ Іэзэгъу уцхэм ауасэ къэралыгъор ары зыгъэуцурэр. Кыхьэгъэхьожьыгъээн фае Списокэм хэт Іэзэгъу уцхэр зэкІэ ІэзэпІэ учреждениехэм шІокІ имыІэу ачІэлыхнэ зэрэфаер, нэмыкІ препаратхэм афэмыдэу.

ЖАКІЭМЫКЪО Аминэт.

ТИЩЫПАКІЭ ТИГЪЭРЭЗАПЭРЭП

Мыекъуапэ итыгъэкъохьэпІэ лъэныкыо щыІэ садлэжъ товариществэу «Зэкъошныгъэм» кІымэфэ лъэхьанми унэгъо 300 фэдиз щэпсэу. Ау псэукІэу цыфхэм мыщ щыриІэм уигъэрэзэпэнэу шытэп. Унэхэр пхэкІэ агъэфабэ, дэххэм азыныкыом узэшъон псы кыабзэ яІэп. Гъэмфэ лъэхьаным псэу кыатІупшырэр уешъоным фытегъэпсыхьагъэп. Урамхэм янахьыбэр чэщырэ кыагъэнэфырэп. Урамхэу Речноимрэ Зэкъошныгъэмрэ ары асфалыт зытелъыр. Адрэхэм кызыещхькІэ псынжъэу ащыхьурэм нахь хэмылгъэу уащызекІон плъэкІырэп. Уинасыпмэ гузэжъогъу Іоф ухэфэнэп нахь, зы цыф кышфыдэхьащтэп. КІымафэрэ кызысескІэ, чэум илъэгагъэ фэдизэу осыр урамхэм ащызэтырехъэ.

Я 26-рэ маршрут таксихэр тидачэхэр кызышыжежъэрэ дэхьагъум кышъэуцух. Пчэдыжыым сыхьатыр 6-м кышцегъэжъагъэу пчыхьэм сыхьатыр 11-м нэс ахэр мээекІох.

МЭШІОГЪЭКІУАСЭХЭМ КЪАТЫ

МэшІогъэкІосэ кыулыкыум зэригъэунэфыгъэмкІэ, илъэсу кыхьагъэм пыкІыгъэ уахьтэм кыыкІоцІ республикэм гъоогъу 20-рэ машІо кыхьухьагъ, ахэм зы нэбгырэ ахэкІодагъ, зы нэбгырэм шъобж хьылыгъэр тецагъэхэ хьугъэ. Зэрарэу машІом кыхьыгъэр экІэмкІи сомэ миллиони 4-м ехъу.

Мафэ къэс нэбгырипшІ пчъагъэ Урысыем машІом шыхэкІуадэ, шъобжхэр зытецагъэ хьухэрэр ащ нахьыбэжъ. Электричествэр зэрыкІорэр зэрэзшыкыуагъэм, унэхэр агъэфэбэнхэм фэшІ электрэхьакухэр зэрагъэфедэхэрэм, гъэстыныпхьэ зэфэшъхьафхэмкІэ агъэплъырэ хьакухэр шапхьэхэм адимыштэу зэрэшІыгъэхэм, нэмыкІ хэукыоныгъабэмэ машІор кыахэкІы. Статистикэм кызыригъэлыагорэмкІэ, Адыгеим кыхьухьэрэм ипроцент 77-р цыфхэр зыщыпсэухэрэ районхэр арых кызыщыхьухэрэр.

КІымафэр джыри икІыгъэп, мэфэ фабэхэр къэсынхэкІэ охьтабэ шыІ, арышъ, пхэкІэ агъэплъырэ хьакумкІэ зиунэхэр зыгъэфабэхэрэр лъэшэу фэсакыынхэ фае. Сыда пІомэ машІоу къэхьурэм инахьыбэр ахэр ары зыпкъ кыкІыхьэрэр. ГухэкІми, хьакухэр зэрэгъэпсыгъэщтхэм ыкІи зэрэбгъэфедэщтхэм шэпхьэ гъэнэфагъэу иІэхэр нахьыбэм аукъох, зэшыкыуагъэ иІэмэ агъэцкІэжырэрэп. ГушыІэм пае, хьакум чэгъэ чыпІэ иІэ хьушътэп, ащ фэдэ фэхьугъэмэ, псынкІэу бгъэпыгъэжыын фае. МэшІо тэпыр кыфэхьымэ джэхашъом кыкІимыгъээнэным фэшІ, гъучІ бзыгъэ горэ Іуплъхьан фае. Ау ахэр зыгъэцэкІэхэрэр макІэ. Джащ фэдэу нахь шІэхэу кызырэрэзэхэнэщтым пае псынкІэу кызыкІанэхэрэр пакІэх. Ахэм машІор лъэшышъэу кызыекІагъэблэн, зэрар кыуахын альэкІышът. Псын-

Ау дачэхэм ахэр адахьэхэрэп. Урамэу Речноим тетэу кварталы 4 горэ, псыхьоу Шъхьэгуащэ узыщынэсыштым дэжъ кІоштыгъэхэмэ, цыфхэмкІэ дэгъугъэ.

ГъогурыкІохэм тиІоф кызыгъэлэпсынкІэхэрэм ащышых я 26-рэ маршрут таксихэм язещакІохэр. КІымафэм осыхьотыр зэрихьэу, зэтырилгъасэу мэхъу. Іофэу ашІэрэр кыин нахь мышІэми, маршруткэхэр зезыфэхэрэ водителхэм цыфыгъэ ахэлъэу, ныбжэ зилэхэри ныбжыкІэхэри агъэразэхэу зэрэащ. АцІэ дахэкІэ кепІоныр атефэ водителхэу Мыгу Аслъанэ, Шэуджэн Эдуард, Виктор Гришино-вым, ащ икІалэхэу Александрэ Валерийэр, Андрей Медведевым. Мыхэм мафэ къэс зэрэащэрэ пассажирхэр лъэшэу афэрэзэх. ТигъашІэ кызыгъэдэхэрэ цыф шІагъохэм ахэр ащышых.

БЗЭДЖЭЖЫКЪО Фатим.

кІэу кызыкІэнэрэ псэуалъэхэр (пхъэнтІэкІухэр, столхэр, шкафхэр) хьакум пэблагъэу бгъэуцухэ хьушътэп. Ари бэмэ агъэцэкІэрэп. Мыхэр ыкІи нэмыкІ хэукыоныгъэхэр зэрэшІыхэрэр ары тхьамыкІагор кыафигъэщыгъэр.

Мы мазэм и 15-м Іофтхьабзэу «Жилище-2010»-рэ зыфиІорэм иапэрэ этап республикэм шырагъэжъагъ, гъэтхапэм и 31-м нэс ар кІошт. Цыфхэм япсэупІэхэм машІо кыазэрэщыхьурэр нахь макІэ шІыгъэным, шапхьэхэр зыукыохэрэр кычІэгъэщыгъэнхэм ыкІи пшъэдэкІыжъ ягъэхьыгъэным ар фэгъэзагъ. Іофтхьабзэр окІофэ нахьыбэу машІом зыкызыщыштырэ псэупІэхэм адэт унэхэр инспекторхэм ауплъэкІуштыт. Шапхьэхэр зыукыохэу кышагъэщыхэрэм сомэ 500-м кышцублагъэу сомэ 1000-м нэсэу тазыр арагъэтышът. Джащ фэдэу чыпІэ зыгъэІорышІэжыпІэ органхэмрэ организацие зэфэшъхьафхэмрэ япашэхэм машІом зыкымышътэнымкІэ шапхьэхэр зэрагъэцэкІэхэрэм инспекторхэм анаІэ тырагъэтышът. Зипшъэрылхэр икыоу зымыгъэцэкІагъэхэр агъэпщынэщтыт.

Республикэм ис пстэуми машІом фэсакыынхэу, шапхьэхэр амыукыонхэу тыкыалъэу. Нахьыбэр зылэ илыр шъоры, шъузыфэсакыжыжымэ, машІом итхьамыкІагъо кыжжунэсышътэп. УпчІэ зилэр, мэшІогъэкІосэ кыулыкыум иІофышІэхэмкІэ имырзэныгъэ кызыІотыкІымэ зышІоигъор УФ-м и МЧС АР-мкІэ и ГъэІорышІанІэ «ицыхьэшІэгъу телефонкІэ» (56-80-78) е Къыблэ шъольыр гупчэм «ицыхьэшІэгъу телефонкІэ» (кы. Ростов-на-Дону, 8-863-240-66-10) кытеонхэ альэкІышът.

Татьяна ОЧКАСОВА.

МашІор къэмыхьуным лыпылгъэжыжымкІэ АР-м и Къэралыгъо инспектор.

ЭКОНОМИКЭ ХЭХЬОНЫГЪЭХЭМРЭ ИНВЕСТИЦИЕХЭМРЭ

Адыгеим имуниципальнэ образованийехэм социальнэ-экономикэ хэ-хьоныгъэшлүхэр шыгъэнхэмкэ амал-лэу ялэхэр зэфдэхэп. Ащ елыгыгъэу ахэр куп-купэу бгошынхэ плъэклы-штых. Ячыгүхэр зэрэдэгүхэм елыг-тыгъэу Кошхьэблэ, Шэуджэн, Джэ-

джэ ыкIи Красногвардейскэ район-хэр мэкьумэщ районхэу алыгтэхэмэ ыкIи ахэм лэжыгъэ бэгъуагъэ къа-шахыжымэ, Тэхьутэмыкьое райо-ныр промышленнэ-псэолъэшI райо-нуу плыгтэн плъэклышт. Къэлэшхоу Краснодаррэ магистральнэ гьогүшхо-хэмрэ ар зэрапблагъэм ишлугагъэкIэ зэкIэми анахэ хэхьоныгъэ инхэр иэко-номикэ ешIых. ИхэхьоныгъэхэмкIэ джырэкIэ а районым кIэхьан ымы-лъэкIыми, Мыекьопэ районми гүгъэ-плэшлүхэр рапхых. Промышленнэ про-изводствэм имызакъоу, а районым хэ-хьоныгъэшлүхэр зеришлынхэу алыг-тэрэр туризмэр ары. Шыпкьэ, ащ пае къэралыгъо ыкIи унэе инвестициехэр

фэшIын зыплъэкIыштыр Iофым хэ-шыкI фызилэм кылуатэхэрэм узь-дэлүкIэ ары.

Ащ пае джырэблагъэ Мыекьопэ районым тыщылагъ, ащ надмини-страция ипашэ Евгений Ковалевым гушылэгъу тыфэхьугъ. Инвестицие-хэр районым шыгъэфедэгъэнхэмкIэ Iофшлагъэу шылэхэм ыкIи тапэкIэ гу-хэлэу зыдалыгъэхэм нахэ игъэкIоты-гъэу къатедгъэгүшылэ тшIонгьуагъэ-ми, непэ районым исоциальнэ-эконо-микэ шылакIэ зэрэзэхъагъэм, кы-зэтынэкIыгъэ 2009-рэ илээсым Iоф-шлагъэу къагъэлэгъуагъэхэм талы-мылэсын тлэкIыгъэп. Сыда Iломэ туризмэм кытыштыр закьомкIэ райо-ным ишылакIэ зэхашэн ыкIи соци-альнэ-экономикэ хэхьоныгъэшхохэр ашIынхэ зэрамылъэкIыштыр ащ ипа-щэхэм къагүрэлэ. Сыдэу шыгъти, кы-зэтынэкIыгъэ илээсым кIэхуэху фэхь-гъэхэмкIэ тизэдэгүшылэн едгъэжыагъ.

хьунэу зэрэщытыгъэр. Арыш, социаль-нэ-экономикэ хэхьоныгъэхэр шыгъэнхэм ыкIи ифэшшошэ инфраструктурэ гъэпсы-гъэным пае тэ апэрапшIэ гүгъаплэхэр зэт-пыхьэрэр Федеральнэ программэу «Уры-

ДжырэкIэ а чыплэм нэмыкI псэуалъэ шашIынэу дгъэнэфагъэп, ау пIалъэ те-шIэмэ хьакIэщи кышчызэIуахыныр кы-дыхэт.

Къалэу Санкт-Петербург кыкIыгъэ ООО-у «Приоритет-Группа» зыфиIорэм зээгъыныгъэу кыддишIыгъэм нэбгырэ 80-м тельытэгъэ турбазэ районым щигъэпсынэу егъэнафэ. Проектым игъэхьа-зырын зыфежъэхэм кызыралауагъэмкIэ, хьакIэщыр чыплI 100-м тельытагъэу агъэ-псы ашIонгьу. Ар зышашIыштыр чыплэр афэдгъэнэфагъ.

Ростов щыщ организацииеу «Лагона-ки-Инвест» зышIэм туркомплексэу «Хьа-джэхьу» епхыгъэ гьогубгъу сервис ыгъэ-псынэу зээгъыныгъэ кыддишIыгъ. Автотранспортыр зышчагъэуцуштыр чыплэр, тучан, зыгъэпсэфышIэ комплекс ыкIи мы-инэу хьакIэщ ашIыштыр.

ООО-у «Лесная сказка» зышIэу къа-лэу Москва кыкIыгъэм гүхэлъыбэмэ атегъэпсыкIыгъэ унэ комплексэу чыплэ 49-м тельытагъэр ыгъэпсыштыр. Чыгу гек-тар 29-рэ алэ кырагъэхьаным ехьылIэгъэ конкурсэу зэхэтщыгъагъэм ахэм текIоны-гъэр кышчыдахыгъ. Ар мэкьумэщ мэхьанэ зилэ чыгүхэм ахэхьэщытыгъэш, джы чы-гур ахэм къахэхьыжыгъэным ыкIи псэо-лъэшIыным тельытагъэу гъэпсыжыгъэ-ным ыуж итых. Ащ дыкIыгъоу проект-хэм ягъэхьазырыни Iоф дашIэ.

— *Мы кэпIуагъэхэм анэмькI ин-вестиционнэ площадкэ дгъэнэфагъэ-хэр ишъуилэхэ? Ащ тыкыкIэупчIэн фаеу къэзышIыгъэр къалэу Шъачэ щыкIогъэгъэ экономическэ форумым Адыгем ирайонхэм ащ фэдэ пло-щадкэхэр кызырэщыгъэлэгъэгъа-гъэм тыщыгъуазышI ары.*

— Непэ ехьулIэу ащ фэдэ площадкитф тиI. Бэ темышIэу ахэр алэ кырагъэхьан-хэм ехьылIэгъэ аукцион зэхэтщэн тыгу хэлъ. А площадкэхэм зыкIэ ащыштыр Ка-менностскэ поселкэ коим хэхьэрэ къу-тырэр Веселэм дэжыкIэ щылы чыгъоу гек-тарибл хьурэр. Ямылькы шагъэфедэным инвесторхэр кIэгъэгүшIугъэнхэм пае, а чыплэм электричествэр етэщалэ, нэмыкI IофшIэнхэр шытэгъэцакIэх. Джащ фэдэ площадкэ мынхэр поселкэу Тульскэм дэжыкIи шыдгъэнэфагъэх. Ахэр гьогубгъу комплексхэр ащыгъэпсыгъэнхэм тельы-тагъэх.

— *Зэхэтхыгъэ унэе хьакIэщхэр гъэпсыгъэнхэм Мыекьопэ районым зыщышIомбгъоу зриублагъэр. Райо-ным исоциальнэ-экономикэ шылакIэ зыкыгъэлэгъэгъэным ахэр хэбзIахь-хэмкIэ кыхэлэгъээнхэр, джащ фэ-дэу зызыгъэпсыгъэнхэр къакоIохэрэм сатыу ыкIи нэмыкI фэIо-фаилэхэу афагъэцакIэхэрэм атэхьорэ хэбзэ-Iахьхэми ишлугагъэ къэкIоштыр кыт-шIошIы.*

— ХэгъуэнэфыкIыгъэмэ хьуштыр унэе хьакIэщхэр зычIэсхэ унэхэм ахэшIыкIы-гъэнхэм унэгъо бэкIае зэрэпыхьагъэр. Анахэу ар зэплэгъэулэщхэр поселкэу Каменностскэмрэ Даховскэмрэ. Ащ нэ-мыкIэу фирмэу «Рататур» зышIэн псыкье-фэххэм апэмычжыгъэу хьакIэщ щегъэпсы.

— *Зэхэуытагъэу иштэн хьумэ, туризмэм епхыгъэ инвестициехэр районым шыгъэфедэгъэнхэр зэрэзэ-хъагъэм уигъэрээн ылъэкIышты?*

— Дунэе финанс кризисым иегъэшхо къэкIуагъ. Тапэрэ илээсхэм инвесторхэм чаныгъэу ахэлъыгъэм хэшшIагъэу кы-кIичыгъ. Чыгу фаехэм, зымылькы райо-ным шагъэфедэ зышIонгьохэм ячэзыу-хэр 2008-рэ илээсым сиегъэблэгъапIэ щызэтеоштыгъэхэмэ, кызытынэкIыгъэ илээсым зымы зыкызырэмыгъэлэгъуа-гъэм, джащ фэдэу зээгъыныгъэ кыд-дэзышIыгъэхэр пыкIосыкIыжыгъэу зэриу-благъэм тигъэрээн ылъэкIырэн. Iуагъэ кыддэзышIыгъэхэм ащышхэм къало проектхэм ягъэхьазырын зэрэдэлажъэ-хэрэр, ау нэкIэ плъэгъун плъэкIыштыр джырэкIэ бэп. ЗэкIэри тапэкIэ къэхьу-штыр амышIэу ежэ фэдэх.

— *Тхьаегъэпсэу уахьтэ кы-хэбгъэкIи тиупчIэхэм джэуапхэр кызырраптыжыгъэмкIэ, районым ишылакIэрэ исоциальнэ-экономикэ хэхьоныгъэхэмрэ зытэт тызэрэ-щыбгъэгъэзагъэмкIэ.*

Дэгүшылагъэр СЭХЬУТЭ Нурбий. Сурэтыр тезыхыгъэр Iашынын Аслъан.

ИНВЕСТИТОРХЭМ
ЯЧАНЫГЪЭ ЫГЪЭРАЗЭХЭРЭП

— *Совет хабзэм илээхьанэ зэрэ-щытыгъэм фэдэу, гъэхъэгъэшхохэр предприятияхэм кызырамыгъэлъа-гъохэрэр ыкIи IофшIагъэхэр нахэ ма-кIэ зэрэхъугъэхэр, финанс кризисым ахэр кызырэзэтыриIэжагъэхэр тэ-шIэ. Арэу щытми, ишъуирайон аужэ кьинэхэрэм ащымыщэу кытшIо-шIы. Отраслэ пстэуи талыIэсы-нэу гүхэлъ тимиIэми, кызытынэ-кIыгъэ илээсым промышленнэ про-изводствэм гъэхьагъэу ышIыгъэхэм тащыбгъэгъуазэ тшIонгьу. Сыда зэ-фэхьысыжыгъэм къагъэлэгъэрэр?*

— Аужырэ илээситум районым ипро-мышленнэ производствэм IофшIагъэу кыгъэлэгъуагъэхэр ыпэрэ илээсхэм афэдэхэп. Ащ тетэу зыкIэхьугъэр къэ-сымыложьми ошIэ. Ау ащ кыкIырэн про-дукцией икыдэгъэкIынкIэ ыкIи иIугъэ-кIынкIэ прогнозуу зыфагъэуцужыгъэ-хэр къэзыгъэшIышкьэжыгъэрэр, ары па-кIошъ, къазыгъэхьухэрэр товаркыдэгъэ-кIакохэм ахэмытхэу. Къэмыуцужуу ыкIи кыдагъэкIыштыгъэм кышчамыгъакIэу Iоф зышIагъэхэр ахэм зэрахэтхэм ишлуга-гъэкIэ 2009-рэ илээсым районым ипро-мышленнэ отраслэ прогнозуу зыфигъэу-цужыгъагъэхэр проценти 100,7-у ыгъэ-цэкIэжыгъэх.

— *Отраслэ зэфэшхьафхэм ахэ-хьэрэ предприятияхэр районым зэ-ритхэр ыкIи IофшIагъэхэмкIэ ахэр зэрэзэфэмьдэхэр тэшIэ. Промыш-ленностым илээсэ IофшIагъэхэр зэ-фэпхьысыжыгъэхэм хьумэ, сыда пчъа-гъэхэм нафэ кьаишIырэр?*

— Мыекьопэ районым ипромышлен-нэ комплекс зэхэтыкIэу иIэм аужырэ илээсхэм зэхьокIыныгъэшхо фэхьугъэп. Продукцией кыдагъэкIырэм инахьы-бэр къэзышIырэр обрабатывающэ пред-приятияхэр ары. Гьомылэпхьэшхэм аха-хьэхэрэр пштэхэмэ, IофшIагъэ зэфэдэу зэхэтгъагъэ ыкIи зэкIэми кIэхуышIухэр къагъэлэгъуагъэх пIон плъэкIыштыт. Непэ а отраслэм пэрытныгъэр щызылIыгъэхэм ащышхэ ООО-у «Вагрус», ООО-у «Юг-Вино», ООО-у «Агро-Нова», хьалыгъу-гъэжэ предприятиеу «Тульскэр». ЗэкIэми тэшIэ гьомылэпхьэшI предприятияхэм кризисым ифэмэ-бжыгъэм нахэ макIэу къазэрэлъыIэсыгъэр ыкIи къашIыхэрэм щэфакIохэр мыдэу къазэрэкIэупчIэхэрэр. Ащ ишлугагъэкIэ отраслэм хахьэхэрэм продукцией икьэшIынкIэ ыкIи иIугъэ-кIынкIэ прогнозуу зыфагъэуцужыгъа-гъэхэр проценти 116,3-у агъэцэкIэжы-гъэх. Пчъагъэхэр ащи нахьыбэнхэ ылъэ-кIыштыгъэ ЗАО-у «Санэ», ООО-у «Бади», ООО-у «Экокор» зыфиIохэрэм кыдагъэ-кIыгъэм ибагъэ къащагъэкIэн фаеу мы-хьугъагъэхэм.

— *Псэолъапхэхэр къэзышIырэ предприятияхэр ишъуирайон итых. Ыпэрэ илээсхэм ябгъэпшэн хьумэ, псэолъэшI индустрием хахьэхэрэм IофшIагъэ сыда уасэу фэшIын плъэ-кIыштыр?*

— Псэолъапхэхэр къэзышIырэ пред-приятияхэу заулэ тирайон ит. Ахэм ащышхэ ЗАО-у «Кужорскэ чырбыш-гъэжэ заводыр», ООО-у заводэу «ЖБИ»-р, ООО-у «ГучIбетон», ООО-у «Майкопгипестрой» зыфиIохэрэр. 2009-рэ илээсым ахэм сомэ миллион 64-рэ мин 65-рэ зыосэ продукции кыдагъэкIыгъ, зэпхыныгъэхэр зыдыряIэхэ щэфакIохэм альагъэлэсыгъ. Ау прогнозуу зыфагъэуцужыгъагъэхэр икьоу агъэцэкIэжыгъэхэп. КыдагъэкIыгъэм ыкIи IуагъэкIыгъэм ибагъэ процент 94,4-м шIокIыгъэп. Пхьэм хэшIыкIыгъэ продукции къэзышIырэ предприятияхэу районым итхэми зэфэ-дэу Iоф ашIэн алъэкIыгъэп, кыдагъэкIы-хэрэм къазэрэкIэупчIэхэрэр зэрэзэфэ-мыдагъэм ыкIи илээсым кыкIоцI Iоф-шIэгъу уахьтэр агъэкIэкIэ лэжьэнхэ фаеу хьугъэхэр зэрахэтыгъэхэм ыпкь кыкIэу. А отраслэм пэрытныгъэр щылыгъ унэхэм ахагъэуцорэ пчъэхэр кыдэзыгъэкIырэ ООО-у «Лидер» зышIэм. 2008-рэ илээ-сым а предприятиер зэрагъэкIэжыгъа-гъэм, къашIыхэрэр ядэгъугъэкIэ бэдзэр-шыплэм шынэкьокьонхэ зэралъэкIырэм ишлугагъэкIэ дэгъоу къакоIэупчIэх. Къэлэ-гъэн фае районым а иотраслэ кышчыда-гъэкIырэм ипроцент 70-р а фирмэм кы-зэригъэхьазырырэр. Джащ ехьыщэрэу зэхэтгъагъэ адрэ отраслэхэу зычIэ къэсымылуагъэхэм IофшIагъэ. Зэрэпсау пштэн хьумэ, районым ипромышленнэ производствэ кIуачIэу иIэм лъыкIигъэхьа-гъэп дунэе финанс кризисым кытыгъэ кьиныгъохэу къалыIэсыгъэхэм апкь кыкIэу.

— *Игъоу олээгъумэ, инвестици-оннэ IофшIэныр зэрэзэхъагъэм джы тытегъэгъушI. Илээс пчъагъэ хьугъэ Мыекьопэ районым туризмэм хэ-хьоныгъэ щегъэшIыгъэн фаеу ыкIи инвесторхэр кыхэмылажыгъэхэу а гүхэлъышIур зэшIонхын умылъэ-кIыштыр залорэр. Ау лэкIэ зилэхэм ямылькы районым шагъэлэгъэным тегъэнэцIыхьэгъэнхэм пае апэрапшIэ инфраструктурэр гъэпсыгъэн фае. А лэныкьомкIэ шлагъэ горэхэр шы-Iэхэу кытшIошIы.*

— АпэрапшIэ къасло ешIонгьу гүгъа-плэхэр зэтпыхьэрэ инвесторхэм тапэрэ илээсхэм гүпсэф кытатыштыгъэп Iломи хьунэу щытыгъэ нахэ мышIэми, кызы-тынэкIыгъэ илээсым финанс кризисым ыпкь кыкIэу зыкыдагъэлэгъуагъэп Iломи

сыем и Кьыбл» зыфиIорэр ары. Ащ те-гъэпсыкIыгъэу тирайон макIэп шызэ-шIуахыгъэр. Гушылэм пае, туризмэм хэ-хьоныгъэхэр егъэшIыгъэнхэм пае инфра-структурэр бюджет мылькыкIэ тэгъэпсы. Щысэхэм салымыхьужэу зычIэ къесIон слъэкIыштыр шылэх. Ахэм ащыштыр кIочIэ лъэш зилэ газрыкIуаплэу поселкэу Крас-нооктябрьскэм дэжыкIэ кышчыхашыгъэр ыкIи поселкэу Каменностскэм кылта-гъэлэсыгъэр. Джащ фэдэу гъэпсыгъэ за-шъохэрэ псыр псэупIэхэм алыгъэлэсы-гъэри. Ахэм яшлугагъэкIэ туристическэ комплексэу «Хьаджэхьу» игъэпсын нахэ дэгъоу зэхэшагъэ хьуштыр. Ащ дыкIыгъоу поселкэм исоциальнэ-экономикэ шылакIи хэхьоныгъэхэр ышIынхэ ылъэкIыштыр. Мыш дэжыым кышчылуагъэмэ хьуштыр ащ щыпсэхухэрэр зыгъэгумэкIыхэрэ лъэны-кьохэр зэрэщыIэхэм ыпкь кыкIэу, Адыгэ Республикэм и Президент Iогъогогъоу кызырэкIогъагъэр, поселкэм щыпсэхухэ-рэм зэралүкIэгагъэр. КIэкIэу къэпIон хьумэ, Адыгэ Республикэм и Правитель-ствэрэ район администрациемерэ алэ зэ-кIэдзагъэу инфраструктурэр гъэпсыгъэ-ным дэлажъэх.

Джащ фэдэу туристическэ объектхэм якIоллэрэ гьогүхэр гъэпсыгъэнхэм, объ-ектхэм электричествэр ящэлэгъэным япхыгъэ IофшIэнхэр къэралыгъо мыль-кыу ахатлэхьэзэ эшIотэхых. Туризмэм иобъектхэм илээсым сыдигъорэ ипIалыи якIоллэнхэ алъэкIынэу гъэпсыгъэным-кIэ, джащ фэдэу туркомплексэу «Ошъу-тенэ» ишIын инвесторхэр кIэгүшIухэзэ ямылькы хьатлэхьэзэныкIэ а Iофы-гъохэм яшлугагъэ къэкIоштыр. Джа къэсIо-гъэ IофыгъуитIумэ хэхьоныгъэхэр ашIы-хэу зырагъажыкIэ, ахэм япхыгъэу райо-ным ишылакIэ адрэ илэныкьохэми зэ-хьокIыныгъэшIухэр афэхьуштыгъ.

— *Инвесторхэм ишъуазэрэдэлэ-жыгъэр ишыкIэм ыкIи ахэм агъэпсы-рэ объектхэм ягүгъу кэпIышын плъэ-кIышты?*

— Туризмэ отраслэм ыкIи производ-ствэм ащылэжыгъэр предпринимательхэм аужырэ илээситум инвестиционнэ зээзэ-гыныгъэр бэкIае адэтшIыгъ. Гушылэм пае, ООО-у «Лагуна страусов» зыфиIо-рэм дэтшIыгъэ зээзгыныгъэм туристиче-скэ объектIүрэ къушъхьэм зэрэдэкIое-хэрэ подъемникрэ ыгъэпсынхэу егъэна-фэ. Коттедж шIыкIэм тегъэпсыкIыгъэ унитIоу ащ ыгъэпсыштыр нэбгыри 120-рэ ащыпсэхунхэм тельытагъэх. Ста-ницэу Даховскэм дэжыкIэ шашIыштыр подъемником метрэ 700 фэдиз икIыхьэ-гъэшт. АщкIэ дэкIуаехэзэ, къушъхьэ лъа-гъэм тетхэу туристхэм а Iэгъо-благъом идэхагъэ зэрагъэлэгъэун алъэкIышты.

Сэлам алейкум, Хьалим!

Илъэс 80 гъунапкъэр плъэ узэрихъэу, уиакъыл пыч фэмы-хъоу, псауныгъэм гүмэкI ин кыпфимыхъэу, щытхъу хэ-лъэу зэрэпштагъэм фэшI адыгэ сэлам лъапIэ осэхы, Хьалим! Тхьэм сыпфелъэу тапэки не-пэ узытетым утемыкIэу, лъа-къор ренэу кIэкIэу, акъылым зи кышчымыкIэу, псауныгъэр пщынэ ныбзу зыкIэу илъэ-сыбэ бгъэшIэнэу.

Джы сызыфаер, Хьалим, узышIэхэрэм уащымыгъупшэ-ныр, кыпщымыгъуазэхэр нэ-луасэ кыпфэсшIынхэр арышъ, илъэс 80 гъэшIэ гъогоу къэп-кIугъэм гъэзетеджэхэр рыс-щэщтых. КъафэсIотэщт укы-зыщыхъугъэ 1930-рэ илъэсым умакъэ апэу зыщыгъэ ти-чIыгу еджэнымкIи, IофшIэным-кIи, цыфыгъэ лъэныкъомкIи щыпшIагъэхэр, гъэхъагъэу щы-уилэхэр.

ЖишIэныгъэ тыкытегушIэныу ед-гъэжъагъэр бэмэ къашIэгъэн фае. Ар ПэкIэшхо Хьалим. Илъэсыбэ хъугъэу Мыекъуапэ щэпсэу. Къызыщыхъугъэр Шэуджэн районым ит къуаджэу Хьа-тыгъужыкыуай. Къызырыхъухъагъэр чылэм мэкъумэщышIэ лэжъэкIо унэгъо къызырыкIоу дэхсэм ащыщ. Ятэ Исма-хилэ адыгэлI шъыпкъэу щытыгъ, ипсэукIэ-зекIуакIэкIэ, илэжъакIэкIэ лъы-тэныгъэу фашIырэр къылэжыгъагъ. Еджагъэу щымытыгъэми, чылэм цы-хъэшхо щыфашIи, колхоз тхьамэтэ IэнатIэр рапэсыгъагъ. Къызырэщыгу-гъыхэрэри къыгъэшъыпкъэжъэу Iоф ышIагъ. Янэ ФатIимэт унэгъо хъызмэ-тым изехъанкIэ ублэмхъопсыкIынэу щытыгъ. Ахэм зэдэшIэгъэ унагъом кIэ-лищырэ пшъэшъыщырэ кыхъухъагъ, зэкIэри адыгэ шэн-хэбзэ дахэхэм атет-хъу апIугъэх. ЗэкIэ рагъэджагъэх. Ана-хъыжэ Аюбэ Мамхыгъэ гурыт еджа-пIэр 1952-рэ илъэсым къызыщысухы-ным нэлуасэ сыфэхъугъагъ. Къэралы-гъо ушэтынхэр зытиIэгъэх уахътэм ти-еджапIэ щызэхашIэгъэ комиссиет рай-оном хигъэхъагъэу хэтти, кIэлэгъэджэ дэгъукIэ игугъу къашIыщтыгъ а лъэ-хъэнэ чыжъэм. Илъэсыбэрэ Хьатыгъу-жыкыкое гурыт еджапIэм Аюбэ щылэ-жъагъ, иIофшIакIэкIэ Урысые Федера-циет изаслуженнэ кIэлэгъэджэ щыт-хъуцIэр къылэжыгъ. Непэ ар къыт-хъытыжыми, бэмэ шIукIэ агу къэ-кIыжы.

ИкIэлэгъум Хьалимэ къуаджэм дэс кIэлэ Iэтахъохэм афэдэу ячылэ колхоз игубгъохэм ащылэжъагъ. ЕджапIэм я 9-рэ классыр къызыщысухым, кIэлэ-егъэджэхэр къызыщыгъэхъахъахъэрэ адыгэ училищым чIэхъагъ. 1948-рэ илъэсым диплом плыжыкIэ ар къыу-хыгъэти, фытыныгъэ иIагъ ушэтынхэр ымытхъу апшъэрэ еджапIэм чIэхъанэу. Ар къызыфигъэфеди, чIэхъагъ къалэу Краснодар дэт институтэу кIэлэгъэ-джэхэр къэзгъэхъахъахъэрэм тарихым-кIэ ифакультет. Ащ анахъ дэгъоу ще-джэхэрэм, институтым общественнэ Iофтхъабзэу щызэхашIэхэрэм чанэу ахэлэжъэрэ студентхэм фэгъэсIотэны-гъэ афашIыти, комсомол е партийнэ органхэм ащылэжъэнхъу къызырэха-хыщтыгъэр макIэп. Ащ фэдэхэм хьа-тыгъужыкыкое кIалэри къахиубытагъ. Диплом плыжыкIэ институтыр къэ-зыухыгъэ Хьалимэ кыфыхахы ком-сомолым и Краснодар крайком иаппа-

рат Iоф щышIэнэу. ДжаушIтэу ищыIэны-гъэ гъогоу шъхъалэу щыпхырищыщтым теуцо.

— Педучилищми, институтми къа-лэхэм уадэсэу уащеджэныр а лъэхъа-ным псынжIэгъуагъэп, — тхыль тхы-гъэм фэдэу ышъхъэ кынэгъэ гупшы-сэхэм къахегъэщы Хьалимэ. — Тхьэм насып къыситыгъэти, сшынахъыжэ Аюбэ сиIагъ. Ащ иIэпыIэгъу илъэс пчъагъэм седжэным сыкIэзыгъэгъушIу-гъэри сищыIэныгъэкIэ сищыкIагъэр къыслызыгъэIэсыгъэри. КIэлэгъэ-джэу къуаджэм Iоф щышIэщтыгъэти, лэжъапкIэу къыратырэм сэ симэзэ Iа-хы ренэу къыхигъэкIыщтыгъ.

Дзэм къулыкъур щыхъыным зы-ныбжыкIэ нэсыгъэ кIалэр иапэрэ Iоф-шIапIэ бэрэ Iутынэу хъурэп. Къыфахы ащ крайвоенкоматым къыкIыгъэ по-весткэр. Дэгъоу къыгурэлэ ежым фэ-дэхэу апшъэрэ гъэсэнэгъэ зэзгъэгъо-тыгъэ ныбжыкIэхэр дзэм зерищыкIа-гъэхэр. Ащэ Москвскэ дзэ округым хэхъэрэ частхэм ащыщ. Дзэ къулы-къум лъэныкъо пстэумкIи дэгъоу зы-къызырэщигъэлэгъуагъэм къыхэкIэу адыгэ кIалэм зы мафи зыхътыр къе-хыльгъэкIэу къыхэкIыгъэп. Къулыкъур зыдихъыхэрэм агурылоу, ыцIэ шIукIэ раригъалоу, боевой-политикэ ухъахъы-ным фэлъэкIыщтыр хишIыхъэу ахэ-тыгъ. Рагъаджи офицерыцIи къырапэ-сыгъ. Къулыкъу пIалэным икъэухыгъом дзэм къыхагъанэ ашIоигъоу икоман-дирхэр бэрэ къыдэгъушIагъэх, ау адыгэгоу зыхэкIыгъэхэм къафэзыкъу-дыжырэм къыриIорэм пэшIуекIон ыльэкIыгъэп. Лейтенант тэмэтэльхэм ишъуашэ къагъэкIэракIэу къулыкъум къыкIыжыгъ. Ащ лъыпытэу IофшIа-пIэу зылуащыгъагъэм аштэжыи, ком-сомолым и Краснодар крайком инст-руктор IэнатIэ фагъази, илъэситIо ар ыгъэцэкIагъ.

— Тикрайком ипащэхэр къысфэмы-разэхэу зыкIи къыхэкIыгъэп, дэгъоу са-гурылоштыгъ, пшъэрылэу къысфа-шIырэр игъом згъэцэкIэщтыгъ, кIэкIэу къэпIощтмэ, мыдэу Iоф зэдатшIэ-щтыгъ, — къеIуатэ Хьалимэ. — Ау тыдэ ушыIэми, уиIофхэр дэгъоу зэпэ-фэхэми, укызыщыхъугъэ ыкIи узы-щанIугъэ чIыпIэ гупсэм угу уфэкъу-дыжыи, ащ укыфэзэщы.

Джары ПэкIэшхо Хьалимэ Адыгэ хэкум къыгъэзэжыным фэзыщэгъэ Iофыгъохэм апэ итыр. ВЛКСМ-м и

Адыгэ хэку комитет IофшIэныр шы-лэгъэкIуатэ. Ащ пропагандэмерэ аги-тациемерэклэ иотдел пащэ фашIы. Игъорыгъозэ иIэнатIэкIэ нахъ дэкIуае: комсомолым ихэку комитет иятIонэ-рэ, еIанэ иапэрэ секретарэу 1961-рэ илъэсым нэс Iоф ешIэ. МакIэп ащ хи-шIыхъагъэр комсомол IофшIэныр хэ-кум нахъышIоу щызэхэщэгъэным, ныб-жыкIэхэм япIун гъэлъэшыгъэным.

— Комсомол организациемерэ ренэу сахахъэщтыгъ, ящыIакIэрэ яIофшIа-кIэрэ зэрэгъэпсыгъэхэм гъунэ лъысфы-щтыгъ, ящыкIэгъэ IэпыIэгъур игъом аIэкIэгъахъэщтыгъ, — илъэс 50 фэди-згытешIэжыгъэ гупшысэхэм Хьали-мэ зафегъэзэжыи. — ХэзгъэунэфыкIы сшIоигъу а лъэхъаным комсомолым ныбжыкIэхэмкIэ мэхъанэу иIагъэр зэ-реиныгъэр. Анахъэу тызыпылтыгъэхэм ащыщых ахэм япIунрэ яегъэджэнрэ уахътэм диштэу зэхэщэгъэнхэр, яхэгъэу шIу альэгъуным фэщэгъэнхэр.

— 1960-рэ илъэсым коммунистиче-скэ IофшIакIэм иударникхэм яслетэу Москва щылагъэм сыхэлэжыгъагъ, — джыри зэ зафегъэзэжыи игукъэкIыж-хэм Хьалимэ. — КПСС-м и ЦК иапэ-рэ секретарыгъэу Н.С. Хрущевым сле-тым къышиIогагъэхэр сшыгъупшэхэ-рэп. Джащ фэдэу сигупшысэхэм къа-хэжыуыкIыжыхэрэм ащыщых ныб-жыкIэхэмрэ студентхэмрэ я Дунэе фе-стивалэу Москва 1957-рэ илъэсым щы-лагъэм къышыслэгъугъэхэмрэ къы-щызэхэхыгъэхэмрэ. Хэгъэгубэмэ къа-рыкIыгъэ делегациехэр фестивалым къе-кIоллэгъагъэхэти, Сириемрэ Иорда-ниемрэ ащыпсэурэ адыгэхэм ащыщхэ-ри къызырэкIуагъэхэр къытаIогагъ. ВЛКСМ-м и Адыгэ хэку комитет иапэрэ секретарыгъэу Даур Шыгъотыжэ Си-риет иделегацие адыгэхэр хэтхэу теле-фонкIэ къытиIуагъ, адыгабзэкIэ тхыгъэ тхыльхэр, пластинкэхэр тIыгъэху, адыгэ пщынэм къезыгъэIоштыри тхэтэу ку-пышхо тыхъоу Москва тыкIонэу пшъэ-рылэ къытфашIыгъ. Тызынэсым, Шы-гъотыжэ адыгэ хьэкIэ ныбжыкIэхэр игъусэхэу мэшIоку къэуцупIэм къы-щытпэгъоуIыгъэх. Адыгэ джэгъушхо а чIыпIэм щытшIыгъагъ. Лъэшэу тызэ-щыгушIукIыгъагъ, зынэпс къэкIуагъэ-хэри къытхэкIыгъагъэх. Джащ тетэу IэкIыб къэралым къыкIыгъэ адыгэхэм апэрэу тIукиIэгъагъ. Адыгэхэу IэкIыб хэгъэгухэм арысхэм псэукIэу яIэм тэри тыщымыгъуазэу, ежхэми къытхашIыкI цымылоу щытыгъэти, тизэлукIэгъухэм ащызэфэгъатэщтыгъэр багъэ. ХьакIэ-хэм Кавказым адыгэ имысыжъэу зы-лохэрэм арагъэлэгъунэу зэкIэмэ ты-зэхэтэу сурэт зытырядгъэхыгъагъ. Ят-тыгъагъэх афэтцагъэхэр, «Букварь» тхыльри афадгъэхынэу къэлэIога-гъэх.

А лъэхъэнэ чыжъэм партиет цыхъэ ин зыфишIырэ организациеу комсомо-лыр щытыгъ. Ащ исатырэхэм къахэкIы-гъэхэр арых коммунистхэм япчъагъэ хэзыгъахъоштыгъэхэр. Комсомолым ыпIугъэхэр арых партийнэ IофшIэным анахъэу фагъазэщтыгъэхэр. Партиет исатырэхэм илъэс заулэ хъугъэу ахэт ПэкIэшхори комсомол пэщэ IэнатIэм Iуащы, илъэс 31-м итэу цыхъэ ин фа-шIышъ КПСС-м и Кошхъэблэ рай-ком иапэрэ секретарэу агъэнафэ. Илъэ-ситIоу а IэнатIэр зигъэцэкIагъэм райо-ным илэжъаIохэм коммунистхэр язэ-

хэщакIохэу ыкIи якIэщакIохэу гъэхъа-гъэу яIэхэм хэпшыкIэу ахагъэхъагъ, цыфхэм ящыIэкIэ-псэукIи нахъышIум фащагъ.

Кошхъэблэ къырашъыжышъ, Хьа-лимэ Адыгэ хэку исполкомым куль-турэмкIэ игъэIорышIапIэ пащэ фашIы. Бащэ темышIэу ащ Iуащы, партийнэ IофшIэным нахъ тегъэпсыхъагъэу альбы-тэшъ, КПСС-м и Адыгэ хэку комитет анахъ мэхъанэ зыщыратыщтыгъэ зэхэ-щэн-партийнэ отдeлым ипащэу агъэна-фэ. Илъэс 11 а IэнатIэр егъэцэкIэ. Ащ къыкIэIэжъэкIо Адыгэ хэкусовпрофым итхьамэтэ IэнатIэу илъэс 15-м къыкIоцI ыгъэцэкIагъэр. А лъэхъаным лэжъаIо-хэм языгъэпсэфынрэ япсауныгъэ гъэ-пытэгъэнымрэ афэгъэхыгъэу шIуагъэ мымакIоу къызыкIэIогагъэ IофшIэн зэ-фэшъхъафыбэ хэкусовпрофым зэ-шIуихыгъ. Ащ бэ а уахътэм хишIыхъа-гъэр Мыекъопэ районым къытэдже-гъэ профилакториехэу «Лэгъо-Накъэ», «Кавказым», «Мэз пшысэм», «Авто-мобиистым» ягъэпсын. Ахэм афэ-шъхъафэу турист комплексхэр, турба-зэхэр, автобазэ, нэмыкIхэри хэкум ра-шIыхъагъэх. Мыекъопэ къэлэ стадио-ным изетегъэпсыхъани Хьалимэ зипэщэ хэкусовпрофым хишIыхъагъэр макIэп. Профсоюзхэм апкъ къыкIыкIэ къалэм щагъэпсыгъэхэм ащыщ самбэмрэ дзю-домрэ защыфагъэсэхэр еджапIэр. Къэ-лэ футбол командэри хэкусовпрофым инэплэгъу ригъэкIыщтыгъэп.

Комсомолым, партиет, профсоюз-хэм IофшIэн зэфэшъхъафыбэу ащы-зэшIуихыгъэм, хэкум щыпсэурэ цыф-лэпкхэм азыфагу къошыныгъэ-ныб-джэгъуныгъэу илгыр нахъ гъэпытэгъэ-ным иIахъэу хилъхъагъэм, хэгъэгум ыпашъхъэкIэ шIушIагъэу иIэхэм къа-кIэIогагъэ наградэ лъапIэхэу ПэкIэшхо Хьалимэ къырапэсыгъэхэр, фэшъхъа-фэу зэрэхагъэунэфыкIыгъэхэр макIэп. Анахъ лъапIэхэу ахэм къахэгъэщыгъэн-хэ фаехэр орденэу «Знак Почета» зы-фиIорэм фэдищэу къыратыгъэр ары. Ащ фэшъхъафэу тамыгъэхэу «За активную работу в комсомоле», «За активную работу в профсоюзках СССР» зыфи-лохэрэр иIэх. КПСС-м и Краснодар крайком ыкIи и Адыгэ хэку комитет, ВЦСПС-м, ВЛКСМ-м и ЦК ыкIи и Краснодар крайком ящытхъу тхыль-хэр къыфагъэшъошагъэх. СССР-м ипрофсоюзхэм я 16-рэ, 17-рэ ыкIи 18-рэ зэфэхсэм яделегатыгъ.

Пенсием зыщыкIон фэе уахътэр къызысэм зигъэпсэфын гухэлэ иIэу Хьалимэ тIысыжыгъагъэ, ау партий-нэ, советскэ, профсоюз IофшIэнымкIэ опытышхо зылэкIэлъыр бэрэ щагъэсы-гъэп. Республикэм иветеранхэм яIэгъэ зэфэхсым ар щыхадзыгъ мыхэм ярес-публикэ Совет итхьаматэ иапэрэ гуа-дзэу. Ащ ыуж ветеранхэм я Совет ипрезидиум хэтыгъ. Непи а ветеран Советым иактив хэтэу фэлъэкIыщтыр ешIэ.

Унэгъо шIагъуи ПэкIэшхохэм ашIагъ. Ежыррэ илъэсыбэрэ кIэлэгъэджэгъэ ишъхъэгъусэ Нахъмэтрэ кIэлитIу — Азэматрэ Долэтрэ — зэданIугъ. Ахэм апшъэрэ сэнэхат зэрагъэгъотыгъэу, унагъохэр яIэхэу Мыекъуапэ щэпсэух. Ахэм къапыхъогъэ шъэуитIумрэ пшъэ-шъэжъыемрэ ятэжъ-янэжъхэм агушIо-гъо кIуапIэх. Къорыльф нахъыжъэу Ан-дзаур Кубанскэ медицинэ академие-р къыухыгъэу Мыекъопэ къэлэ сымэ-джэщым щэлажъэ, нахъыкIэ Тимур ФСБ-м иакадемиеу Москва дэтым ще-джэ. Пшъэшъэжъыеу Нэфсэт респу-бликэ гимназиетм ия 5-рэ класс ис.

Зы адыгэлI шIагъо — ПэкIэшхо Хьа-лимэ илъэс 80 щыIэныгъэ гъогоу дахэу къыкIугъэм шъурысцагъ. Джыри а гъогур ыпэкIэ чыжъэу лъыкIотэным игугъапIэ ащ изытетэу непэ тлэгъу-рэм къетышъ, гъэшIэ кIыхъэ зилэщтхэм ащыщ орэхъу, Хьалим!

ЛIЭХЪУСЭЖЪ Хьаджэсрэтбый.

Сурэтым итыр: **ПэкIэшхо Хьалим.**

Непэ Адыгэ Республикэм профессиональнэ гъэсэнэгъэ зыщызэрагъэгъотырэ еджэпІэ 25-мэ Іоф щашІэ. Ахэм ащыщэу 2-р апшээрэ къэралыгъо еджапІэх, 8-р апшээрэ еджапІэхэм яфилиалых, 6-р гурыт профессиональнэ гъэсэнэгъэ къэзыгырэ еджапІ, 9-р ублэпІэ профессиональнэ еджапІ. Ахэм зэкІэмкІи нэбгырэ 26920-рэ ащеджэ.

Мы аужырэ илээсхэм гурыт ыкІи апшээрэ еджапІэхэм сэнэхъатэу къатырэм ипчъагъэ хэхъуагъ. Ахэр техническэ, технологическэ, мэкъумэщ ыкІи сервис лъэныкъохэм япхыгъэх.

Министерствэм къызэрэщытауагъэмкІэ, 2009-рэ илээсым Адыгэ Республикэм ит еджапІэхэм непэ щыІэ федеральнэ шапхъэхэм атетэу чІэхъан ІофшІэныр ащызэхашагъ. ЕджапІэм иучредительхэм, лиценzie ыкІи аккредитацие къэзыгыгъэхэм яхьылІэгъэ документхэр шъхъэныгъагъэх. Официальнэ сайтхэм, къэбаргъэу стендхэм абитуриентхэм ящыкІэгъэ тхылъхэр ыкІи приемнэ комиссием иІофшІагъэ яхьылІэгъэ къэбархэр атетыгъэх. Ащ нэмыкІэу чІэхъагъу лъэхъаным абитуриентхэм ыкІи ахэм янэ-ятэхэм яупчІэхэм джэуапхэр къарыратыжынхэу хэушъхъафыкыгъэ телефоным Іоф ышІагъ.

Апшээрэ еджапІэхэм ачІэхъагъэхэр

2009-рэ илээсым апшээрэ еджапІэхэм нэбгырэ 4369-рэ ачІэхъагъ (икІыгъэ илээсым 3996-рэ). Гурыт еджапІэхэм къачІэкІырэр мы аужырэ илээсхэм нахь макІэ мэхъуми, мыгъэ апшээрэ еджапІэхэм гъэрэкІорэ илээсым нахь нахьыбэ ачІэхъагъ. Ащ фэдэу апшээрэ къэралыгъо еджапІэхэм нэбгырэ 3594-рэ, ахэм яфилиалхэм 661-рэ, мыкъралыгъо апшээрэ еджапІэхэм яфилиалхэм 114-рэ ачІэхъагъ.

Ахэм ащыщэу очнэу еджэнэу аштагъэр нэбгырэ 2271-рэ, заочнэу 2076-рэ мэхъу, сэкъатныгъэу иІэм къыхэкІэу яунэ исэу компьютеркІэ еджэнэу («дистанционнэ егъэджэн» зыфаІорэр ары) нэбгырэ 22-рэ ачІэхъагъ. Бюджет ахъщэкІэ еджэнхэу апшээрэ еджапІэхэм ачІэхъагъэм ипчъагъэ 2398-рэ мэхъу (зэкІэ чІэхъагъэхэм азыныкы нахьыб). Ежэ иахъщэкІэ еджэщтыр нэбгырэ 1971-рэ.

Бюджет ахъщэкІэ очнэ шыкІэм тетэу еджэщтхэм язы чІыпІэ Адыгэ къэралыгъо университетымкІэ нэбгыри 3,47-рэ итыгъ, Мыекъопэ технологическэ университетым 3,5-рэ. Адыгэ къэралыгъо университетымкІэ анахьыбэ

Министерствэхэм, ведомствэ зэфэшъхъафхэм икІыгъэ илээсым Іофэу ашІагъэр мы мафэхэм зэфэхьысыжъы. Ащ фэд гъэсэнэгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ Министерствэри. Ау ащ Іофэу ышІагъэр зэрэпсаоу тымыштэу изы лъэныкыо зыфэдгъэзагъ.

ИкІыгъэ илээсым гурыт ыкІи апшээрэ еджапІэхэм зэрэчІэхъагъэхэр, къачІэкІыгъэхэр щыІэныгъэм зэрэхэхъагъэхэр, ІофшІэн зыгъотыгъэхэм, зымыгъотыгъэхэм яхьылІагъэу тыкІэупчІагъ. Министерствэм ахэм афэгъэхьыгъэ зэфэхьысыжъэу ышІыгъэхэм защыдгъэгъозагъ.

ТИНЕУЩЫРЭ МАФЭ ЗЭПХЫГЪЭХЭР

къызэкІолІэгъэ факультетхэм таплъын:

**юриспруденцием — 6,15-рэ;
психологием — 6,3-рэ;
бухгалтер учетыр, анализ
ыкІи аудит зыфиІорэм нэбгырэ 9,8-рэ;**

**гъомылэпхъэшІ промышленностым иІофшІапІэхэм
экономикэ ыкІи ягъІорышІэн — 14,4-рэ;**

персоналым игъІорышІэн — 12,6-рэ.

**Мыекъопэ къэралыгъо
технологическэ универсitetымкІэ:**

**юриспруденцием — нэбгырэ 11;
таможеннэ Іофым — 9,8-рэ;
товароведением ыкІи
товархэм яуплэкІункІэ — 8,3-рэ;**

**экономикэмрэ ІофшІапІэм
игъІорышІэнрэкІэ (туризмэр,
хъакІэщ хъызмэтыр) — 8,1-рэ;**

**къэралыгъо ыкІи муниципальнэ
гъІорышІэныр — 12,1-рэ.**

Пчъагъэхэм къызэрагъэлтагъорэмкІэ, илээс зэкІэлъыкІохэм а зы сэнэхъатхэр нахьыбэм къыхахы.

Илээс къэс апшээрэ еджапІэхэм целевой шыкІэм тетэу студентхэр аштэх. Ащ фэдэу икІыгъэ илээсым Адыгэ къэралыгъо университетым Адыгеим иеджапІэхэм къачІэкІыгъэ нэбгырэ 16 аштагъ, 2008-рэ илээсым елгытыгъэмэ, ар нэбгыри 10-кІэ нахь макІ. Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым целевой шыкІэм тетэу нэбгырэ 51-рэ чІэхъагъ, ыпэрэ илээсым егъэпшагъэмэ, ар нэбгырищкІэ нахь макІ.

Министерствэм иотчет къызэрэщытауагъэмкІэ, чІахъэхэ зэхъум, фэгъэкІотэныгъэхэр зиІэхэм яфитыныгъэхэр амыукъонхэм пылгыгъэх. Ахэр зянэ-зятэхэр зымыІажьхэр (ибэхэр), ны-тыхэм къалахыгъэхэр, сэкъатныгъэ зиІэхэр ыкІи нэмыкІхэр.

Мыгъэ фэгъэкІотэныгъэхэр зыгъэфедэгъэ ныбжьыкІэхэм япчъагъэ 62-рэ, 2008-рэ илээсым ар 41-рэ хъуцтыгъ.

Илээсэу икІыгъэм апшээрэ еджапІэхэр ыкІи ахэм яфилиалхэр зэкІэ ЕГЭ-м хэлэжъагъэх.

Гурыт профессиональнэ еджапІэхэм

2009-рэ илээсым гурыт профессиональнэ еджапІэхэм аштэн фэягъэр нэбгырэ 1335-рэ. АчІэхъагъэр 1410-рэ мэхъу. БлэкІыгъэ илээсхэм афэдэу аштэн фаем къэзыгъэхъуэгъэхэм ащыщых Мыекъопэ медицинскэ колледжыр, искусствэхэм я Адыгэ республикэ колледж. Гурыт профессиональнэ еджапІэу республикэм итхэм сэнэхъат 38-рэ ащызэбгъэгъотын плэкІышт.

УблэпІэ профессиональнэ еджапІэхэм

УблэпІэ профессиональнэ гъэсэнэгъэм иеджапІэхэм нэбгырэ 1637-рэ аштэнэу щытыгъэмэ, ачІэхъагъэр 1484-рэ ныІэп. Ар 2008-рэ илээсым елгытыгъэмэ, процент 13-кІэ нахь макІ. Ащ фэдэу аштэн фэягъэм нахь макІэ зычІэхъагъэхэм ащыщых станицэхэу Ханскэм, Дондуковскэм адэт профессиональнэ еджапІэхэр.

Анахь къыхахырэ сэнэхъатхэм ащыщых автомеханикыр, гъучІгъажьхэр ыкІи псэолгъэшыным епхыгъэ сэнэхъатхэр.

Илээсэу икІыгъэм къыкІоцІ профессиональнэ еджапІэхэм сэнэхъатхэм уащызыгъэгъозэрэ ІофшІэныр яштыпкыу зэхашагъ, къэбаргъэу амалэу щыІэхэр агъэфедэгъэх, зэралгъэу ныбжьыкІэхэр яеджапІэхэм къарашІагъэх.

Министерствэм иотчет къызэрэщытауагъэмкІэ, зэкІэ еджапІэхэу Адыгэ Республикэм итхэм ячІэхъагъу лъэхъан правовой шапхъэхэм адиштэу ІофшІэныр зэхашагъагъ.

Апшээрэ еджапІэхэм къачІэкІыгъэхэр

2009-рэ илээсым Адыгэ Рес-

публикэм иапшээрэ еджапІэхэм специалист 2642-рэ къачІагІупшыгъ. 2008-рэ илээсым елгытыгъэмэ, ар процент 18-кІэ нахь макІ.

Ащ фэдэу апшээрэ къэралыгъо еджапІэхэм — 1906-рэ, ахэм яфилиалхэм — 594-рэ, мыкъралыгъо еджапІэхэм яфилиалхэм — 142-рэ къачІэкІыгъ.

Мыкъралыгъо еджапІэхэм яфилиалхэм икІыгъэ илээсым къачІагъэкІыгъэр, 2008-рэ илээсым елгытыгъэмэ, процент 47-кІэ нахь макІ. Специалистэу ахэм къачІагІупшыгъэхэм янахьыбэр юристх, экономистх, таможеннэ Іофым, къэралыгъо ыкІи муниципальнэ гъІорышІэным феджагъэх. Апшээрэ еджапІэхэм къачІэкІыгъэхэм япроцент 77-р бюджет ахъщэкІэ еджагъ, адрэ процент 23-р ежъхэм яахъщэкІэ еджагъэх.

ІофшІэн зыгъотыгъэхэр

Министерствэм къыгъэхъазырыгъэ отчетым къызэрэщыІорэмкІэ, 2009-рэ илээсым еджапІэр къэзыухыгъэхэм ащыщэу нэбгырэ 1716-м ІофшІэн ыгъотыгъ, нэбгырэ 330-р дзэм къулыкыу щыхьынэу кІуагъэ, аспирантурэм нэбгырэ 28-рэ чІэхъагъ.

Гурыт профессиональнэ гъэсэнэгъэ зэзыгъэгъотыгъэхэм япчъагъэ 1040-рэ мэхъу. Ахэм ащыщэу 402-мэ ІофшІапІэ агъотыгъ, 406-р апшээрэ еджапІэхэм ачІэхъагъ, 168-р дзэм ашагъ.

УблэпІэ профессиональнэ гъэсэнэгъэ зэзыгъэгъотыгъэр нэбгырэ 2080-рэ мэхъу. Ахэм ащыщэу ІофшІэн зыгъотыгъэр 1289-рэ, 172-р гурыт ыкІи апшээрэ профессиональнэ гъэсэнэгъэ къэзыгырэ еджапІэхэм ачІэхъажьыгъэх, нэбгырэ 233-р дзэм ашагъ.

ГухэкІыр еджапІэхэм къачІэкІыгъэхэм ащыщэу цІыфхэм ІофшІэн зыгъэгъотырэ Гупчэм зыфэзыгъэзагъэхэм япчъагъэ зэрэмэкІэ дэдэр ары. Специ-

лист ныбжьыкІэхэм янахьыбэр ежъ-ежырэу ІофшІэн лъэхъу.

Гукъау нахь мышІэми, ныбжьыкІэхэм ІофшІэн ягъэгъотыгъэныр, рыщыІэнхэ альэкІынэу лэжъапкІэ яІэнэу шыгъэныр, унагъо ашІэнэу, Адыгеим исынхэу, щылэжъэнхэу бэрэ къыхэкІырэп. Сыда плэмэ ІэнэтІэшхо зимыІэхэм лэжъапкІэу къагъахъэрэр макІэ. АщкІэ уныбжьыкІэу унагъо пшІэн плэкІыштэп. НыбжьыІэу, зымы мыкІожьышъу-щтыр сомэ мини 5-ми, мини 7-ми кІэгущІу (ар ІофшІэн зиІэхэр арых, къуаджэхэм ІофшІапІэ адэтыхэп, пенсиер ары нахьыбэмэ къэкІуапІэу яІэр), ау ныбжьыкІэр сомэ мини 7-кІи мини 10-кІи щыІэшъуштэп. Арышъ, адыгэ кІэлакІэхэр къэлэшхохэм якІужьых, ІофшІапІэхэр къащыгъотых, Гурыт Азием къыкІыгъэу Адыгэ къэралыгъо университетым иеджэпІэ унэ зышІыхэрэм афэдэу адыгэ кІэлакІэхэр Шъачэ, Краснодар цІыф лъэрыхъэу псэупІэ унаехэр зышІыхэрэм афэпщыІых. Джары Іофыр зытет шъыпкъэр. Нахь «шъабэу» къэпІон хъумэ, нэІосэныгъэкІэ, ІахьылыныгъэкІэ е нэмыкІ ІофкІэ ІофшІапІэ зыгъотырэ нэбгырэ купи еджапІэхэм къачІэкІыхэрэм къахэфэ.

Сщыгъупшъэжыхэрэп илээсэу зэуІэкІэ узэкІэІэбжъэмэ, апшээрэ медицинэ еджапІэр къэзыухыхэрэм профсоюзхэм я Унэу Мыекъуапэ дэтым зэІукІэу ащафашІыгъагъэр. Районхэм япащэхэр сценэм къыдэкІуаехъэ, врачэу ящыкІэгъэ пчъагъэр, ахэм къазэрапэгъо-кІыштхэр, фэгъэкІотэныгъэу яІэщтхэр зэкІэ къаІотагъ. Ау зы ныбжьыкІэ горэми ынэгъу нэфынэ къыкІэщыгъэп, кІонэу шІоигъоныгъэ зиІэ ахэслъэгъуагъэп. УкІэгущІунэу къаІуагъэм зи халъэгъуагъэпщтын.

ТыкызычІэкІыжъым, къэзыухырэмэ ащыщэу кІалэрэ пшъашъэрэ (языкІуакІэкІэ зэшъхэгъусэхэм фэдагъ) зымы пымылхэу «Пусть они в своей Адыгее за такие деньги работают» аІуагъ...

Арэу щытми, цІыфхэм ІофшІапІэ зыгъэгъотырэ Гупчэм зыфэдгъэзэжъын. ІофшІэн зимыІэ цІыфэу ащ иучет хэтхэм ясэнахъатхэмрэ гъэсэнэгъэу яІэмрэ ІофшІапІэ чІыпІэ нэкІэу щыІэхэм атефэхэрэп. Ащ кІэух гупшысэм укыфешэ — ІофшІапІэ чІыпІэу щыІэм, щыІэныгъэм ищыкІэгъэ специалистхэм уакыпкырыкІызэ, егъэджэныр зэхэпщэн фае. Ар къэралыгъо пащэхэми, еджапІэхэм яІэшъхэтетхэми къагурэІо, ау Іофыр джыри зэхъокыгъэ хуэрэп. Арышъ, ІофшІагъэхэр щыІэхэми, Іофыгъоу узыдэлэжъэщтыри макІэп. Ар зы министрствэ закъоп зиІофыр, ныбжьыкІэ политикэм, лъэпкъыр ыпэ лъыкІотэным япхыгъэ къэралыгъо Іофышху. Непэ ныбжьыкІэхэм тызэрадэлажъэрэр ары тинеушрэ мафэ зэлтытыгъэщтыр.

СИХЪУ Гоцнагъу.

ЦЫФ ХЫЯБЭ ХЭКЮДАГЪ

Ленинград (джы Санкт-Петербург) чыплэ гэшлэгон зыдэщыср. Нева псыхьо лус. Москва ыужыкэ тыхэгъу ит анахь кэлэшхохэм ащыщ. Промышленнэ, научнэ ыкы культурнэ мэхьэнэ ин зилэ кьал. Хы ыкы псыхьо порт ин. Зэо ужым апэу кэлэ-лхыжъу зыфаусыгэмэ ащыщ. Ащ кьеплолэн плэкынэу тарихым хэ-хьагэр бэ.

хэм яшъхьаныгъупчэхэм апч ахэлыжыгъэп. Псыхьоу Нева е нэмыкы каналхэр арых зэ-шэошт псыр кызыдырахы-щтыгъэр. Ахэм афэдэ хьабз зэрательзэ, етлани ошъогу тре-вогэр чэщи мафи зэпыушты-гъэп. Гьаблэм ыгъэллагъэхэм афэшъхьафэу чыплэм ысты-гъэр ыкы гьогум телыхьагэр бэдэд. Лагъэхэр зыгъэтлы-лыжыкын амыгъотэу гьогухэм ателыгъэх.

1944-рэ илэсым ищылэ мазэ тидзэхэм блокадэр пхы-ратхьуи, гьогу дэхьаплэхэр кызылэуахыжыгъэх. Щылэ мазэм и 27-м блокадэр зэрэты-рахыжыгъэм пае тидзэхэм топ огъухэмкы салют атыгъ. Нэп-кым готэу километри 8 — 11 зышъомбгъогъэ коридорэу пхыратхьугъэм ишъуагъэкы, Ленинград тыхэгъу зэпхы-ныгъэ дырилэ хьужыгъэ. Гьогухэр зэтырагъэпсыхьажы-гъэх. Кьалэм гьомылапхьэ лэклагъахь хьужыгъэ. Ленин-град шъхьафит зэрашыжы-гъэм тидзэхэм гугъаплэ кьа-ритыгъ нэмыщ-фашистыдзэхэр зэхэгъэтэкъогъэнхэм изыфэ-гъэхьабырын лъагъэклогъэнэу ыкы амалэу щылэхэр агъэф-дэнхэу.

1985-рэ илэсым Ленинград сызэклом, Пискаревскэ кьэха-лэу нэбгырэ мин 470-рэ зыдэ-лым шагъэуцугъэ музей-ме-мориалыр слъэгъугъэти, сыгу узэу сыкыдэкыжыгъэ. Ащ ипавильон чьолэагъэ Ленин-град щыщ еджэкы цыкылоу Тая Савичевам идневник. Яунагъо исхэм ащыщ зылэкы ытхыхэзэ, ежыр ауж дэдэ гьа-блэм зэригъэллагъэм ыкы лэ-ным ыпэкы кьытхыжыгъэхэм шъхьацышор кьагъэтэджы. Кьэхэлэ пашъхьэм ит архи-тектурнэ гьоплэ саугъэтэу «Родина — мать» зыфилорэм бэ угу кыгъэкырэп, зэо мэхьаджэм итхьамыклагъо ух-лэасэ.

Ащ фэдиз кьин зытелыгъэ цыфхэу блокадэм кыхиубы-тагъэхэм адыгъэхэри ахьагъэх. Ахэр дзэ кьулыкьум хэтыгъэ-хэу кьэлэшхор кьэзыухьума-гъэхэм ащыщых. Гукъау нахь мышлэми, ахэм янахьыбэр ду-наим ехыжыгъэ. Псаоу щылэ-хэр зырыз дэдэх, ау ахэри зе-кложхэрэп. Джырэблагъ нылэп блокадэм кыхиубытагъэхэр наградэхэр ахэлхэу мэфэкы мафэхэм Мыекъуапэ иурам шъхьалэ кызытэхьащтыгъэ-хэр. Блокадэм хэтыгъ, кьалэр

кыухьумагъ офицерэу Нэхэе Мыхьамодэ. Ау ар илэситф хьугъэ зыщымылэжыр. Ина-градэхэм кьахэлыдыкышты-гъэ «За оборону Ленинграда» зыфилорэ медалыр.

Щымылэжыкым ягугъу кьэ-мышлыштыгъэ, блокадэм хэты-гъэхэу псаоу кьэкложыгъэу адыгъ ветеран тилэжып. Адыгъ хэку судым илэсыбэрэ ипэ-щагъэу, РСФСР-м изаслуженнэ юристэу Наурэ Борисэ, джа-мбэчыехэм илэсыбэрэ ятхьа-мэтагъэу Хьунэго Алэджыкыо, Шэуджэн райисполкомым итхьамэтагъэу Даур Кьасимэ, ащ игодзагъэу Бэджэнэ Ахь-мэд, «Социалистическэ Адыге-им» иредакции илэсыбэрэ щылэжыгъэу Бэджэнэ Иляс, нэмыкыкы Ленинград кьау-хьумагъ.

Кьэплогъэн хьумэ, кьалэм иблокадэ хэфагъэхэр насы-пынчэу кычлэкыгъэх. Дзэм хэмытыгъэхэу, ау ащ щыпсэу-щтыгъэхэри кьалэр кьэзыу-хьумагъэхэм ахалыгъэх. Ащ фэдэхэр Мыекъуапэ цэпсэх, ау жьы хьужыгъэхэу зырыз дэ-дэх кьалэм дэсыжыкэр. Илэс зытфыхькы узэкылэбжыкэ, ахэр нэбгырэ 20 фэдиз хьушты-гъэх, нахьыбэр бзылфыгъагъ. 2008-рэ илэсым блокадэм игъом кьалэм дэсыгъэу бзыл-фыгъэ шъхьэзакъоу зы нэбгырэ Мыекъуапэ щыпсэоу кыхьэд-гъэщыгъагъ. Ау ар непэ дгъо-тыжыгъэп. Ителефон зымы кымышты зэхьум джырэблагъэ иунэ тыкыуагъ, ау ар егъэ-тыгъ. Игъунэгъухэм кызырауа-гъэмкы, щылэжып. Ар Газова Тамар. Псауэ ащ тызылокыэм кьедгъэлогъагъ икьэбархэр. Илэс 15 зыныбжы пшэщъэ-жыер блокадэм хиубытэ-гъагъ. Ятэу Николай Ленин-град фронтим лутзэ кьаукыгъ. Унагъом нэбгыриш кынагъ: ышнахыжъ, ежыр ыкы ян. Кьалэм кыфэклогъэ гьаблэм-рэ чыплэмрэ ерагъэу ащэчыгъ. Чэщи мафи хьазабым хэты-гъэх. Ашхыштымрэ яхьаку зэ-рагъэплышты пхьэмрэ алъы-хьухэу дэсыгъэх.

Мафэ горэм тылхыхьозэ, кьакыр кьэдгъотыгъ, — кьы-логъагъ бзылфыгъэм. — Ера-гъэу пчээр лутхи тызехьэм, пхьэлучлэфэ хьоеу илэу тлэ-гъугъэ. Ау лагъэхэр илхэу зы-тэлэгъум, сэ сыкууи, кьэзгъэ-загъ. Сшынахыжыкы ихьы, пхьэ-лучлэфэ дзыуитлу кьыушты кырихыгъ. Тызэрыкьорэ гьогухэм хьадэхэр щтыгъэхэу ате-

лэыгъэх. Пхьэлучлэфэ дзыуи-тлур зы тхьамафэрэ тфэхьугъ. Нэужым а кьакырым илхы-гъэ хьадэхэм сашымышынэ сыхьужыгъагъ. Сизакъоу си-хьэти, кьисхыштыгъ. Нэмыкы цыфэу пхьахьэ кьаклохэрэр кьакырым ихьанкы щынэ-щтыгъэх.

Хьалыгъум ехьыллагъэу кьылогъагъэхэри кьэбар гу-кьаох. Лоф зышлэрэм хьалыгъу грамм 400 мафэ пэпчэ кьыра-тыштыгъэ. Тамарэ янэрэ ышрэ а зы лощлэплэм щылажы-щтыгъэхэти, ялахь зырыз кьа-хьыштыгъэ. Еж пшэщъэ-жыер связым телефонисткэу луханэу зылэлум, илэс 16 хьугъэпты аштагъэп. Ащ ыуж зызалыгъагъ, агу кьегъугъэн фае, лугъэхьагъ. Мэзитлу те-шлагъэу сэнэхьатыр ылэ кьы-зырегъахьэм, ихьалыгъу та-кыр кыгъахьэ хьугъэ. Ныом кьызырилогъагъагъэмкы, кьыхэкыгъ уахьтэ грамм 200 нахь кьарамыгъэу. Ау загъорэ шьоуштыгъу е крупэ кьаратэу хьугъэ, ари грамм 100-м шло-кыштыгъэп. Сменэ-сменэу лощ ашлэщтыгъэти, чэщырэ ла-жыуи хьуштыгъэ. Кьалэр зэр-шлункыгъэм кьыхэкыгъ смен-нэр зыухыгъэ пшэщъэ ныб-жыкыгъэхэр нэф кьэмышыгъэу ядэжэ кложыштыгъэхэп, щы-нэщтыгъэх.

Пыим исамолетхэр кьа-лэм кызышъхьэщыхьэхэкы ягъогъо макъэхэмкы кьэтшлэ-жыштыгъэх, — ыгу кьэкы-жыштыгъэ ныом. — Етлани ахэр кьалэм илэго-благъо кьызыхьухэкы, ПВО-м идзэ-хэм радиомкы макъэ кьыта-гъэлущтыгъэ, «ошъогу тревог» залокы, тэри псынкыу чьунэм теклущтыгъэ. Анахьыбэрэ нэ-мыш самолетхэр кьалэм кьы-зышъхьащыбэбщтыгъэхэр пчыхьэ зыхьукы ары.

Блокадэ ужым Тамар, ян ыкы ыш зэгъусэхэу Ленинград дэкыжыкы, Башкир АССР-м икьэлэ шъхьалэу Уфа псэуплэ-кы кьыхахыгъ. Ащ дэсхэзэ, Газова Тамарэ адыгэ нысэ хьугъэ. Дзэ кьулыкьум хэт офицерэу Джэндэрэ Ахьмэд шъхьэгъусэ фэхьугъ. Лыр дзэм кьызыхагъэкыжыым Адыгеим кыгъэзэжыгъ, Мыекъуапэ тлур кьэкложыгъэх. Ныом кьызырилогъагъэмкы, ишхьэ-гъусэ бэшлагъэу идунай ыхьо-жыкыгъ. Еж бзылфыгъэр илэсыбэрэ Мыекъуапэ кино-театрэу «Гигант» зыцлагъэм кассирэу лутыгъ. Бгъэхалхьэу «Житель блокадного Ленин-града» зыцлэр илагъ. Ащ кье-ушыкыаты Ленинград зэрэдэ-сыгъэр. Ащ фэдэ ветеранхэр Хэгъэгу зэошхом хэлэжыгъэ-хэм афагъадэх, заом иветеран-кы маклох. Етлани ащ «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941 — 1945 гг» зыфилорэ ыкы нэмыкы юбилей медальхэр илагъэх.

Ленинград иблокадэ зыты-рахыжыгъэр илэс 66-рэ хьу-гъэми, ар тыхэгъэу ис цыфхэу зэошхор зыпэкыкыгъэхэм ыкы тарихым щыгуазэхэм егъа-шлэми ащыгъупшэщтэп.

ШЫМЫГЪЭХЪУ Мурат.
Ветеранхэм яреспубликэ Совет ипресс-секретарь.

Сурэтым итыр: блокадэр пхырызытхьугъэ морякхэм кьэлэцыкыгъэхэр афэгъушлох.

Хэгъэгу зэошхом итарихь Ленинград чыплэшхо щеубы-ты. «Ленинград блокадэр» залокы, непэ кьызынэсыгъэм ащ щыгуазэхэм ашъхьащышэ кьэтэджы. Ащ щызуагъэхэм егъашлэм ащымыгъупшэжыкын кьынышхо апэкыкыгъ. Анахь кьин хэтыгъэхэр кьэлэдэхэр арых, ахэм ащышэу псаоу кьэ-нагъэр мэкы дэд. Кьызыра-лыгътэрэмкы, блокадэм илэ-хьан кьэлэдэс нэбгырэ мин 641-рэ гьаблэм дигъэлыхьагъ, нэбгырэ минипшл пчъагъэ цыфхэр агъэкошыхэ зэхьум хэлыхьагъ. 1943-рэ илэсым Ленинград нэбгырэ мин 800 нахьыбэ кьыдэнэжыгъагъэп. Заор кьызежыкым нэбгырэ мил-лиони 3-м ехьоу дэсыгъэм ызы-ныкыо нахьыбэр дэкыжыкы, нэмыкы чыплэхэм кошыжы-гъагъэх. Хьулыфыгъэ чьэпхы-гъэхэр зыуаплэхэм ащылэагъэх.

1941-рэ илэсым имэкъоугъу мазэу пый техаклор тыхэгъэгу ошлэ-дэмышлэу кьызытебэ-нагъэм кышыублагъэу Ле-нинград икьэхьумэн рагъэ-жыгъ. Нэмыщхэм япэрэ авиа-бомбэхэр лонгъо мазэм и 6-м кьалэм кьыдэдзагъэх. Заор оклофэкы нэмыщ самолетхэм бомб мини 105-м ехьу кьалэм кьышпырадзыхыгъ. Топышэ ми-ни 150-рэ фэдизкы кьыдэуагъэх. Кьэлэ дэхэшхом дэтыгъэ завод-хэм, фабрикэхэм, лэзаплэхэм, еджаплэхэм, зычлэсыр унэхэм янахьыбэр акъутагъ. Мэшлоку ыкы автомобиль гьогухэр зэ-пабзыкыгъэх. Гьогу закъоу ти-дзэхэм кьафэнэгъагъэр Ладож-скэ хьыкьумэр арыгъэ. Сыдэу щытми, кьэлэшхом удэхьани удэкыны умылгъэлынэу бгъу пстэумкы нэмыщхэм кьадзы-хьэгъагъ.

1941 — 1942-рэ илэсхэм якымафэ щтыргъукышхо зэ-хьум хьыкьумэр кыгъэщтыгъ. Ар тидзэхэм кьашъхьэпагъ, автомобиль гьогу хьугъагъэ.

Ащ «Щылэныгъэм игъогукы» еджагъэх. Джа мыл гьогур ары кьэлэдэхэри загъэкошхэм зэ-рыкыуагъэхэр. Апэу кьалэм кьыдащыгъэхэр джурт уна-гъохэм ясабийхэр арых. Арэу-щтэу зыклашыгъэр нэмыщхэм а лэапкыр агъэклогыпэнэу гухэлэ зэрялагъэр ары. Мыл гьогумкы агъэкошыхэ про-мышленнэ оборудованиери. Ау мыл гьогур щынэгъуагъэ. Сы-дэу щытми, чэщ-зымэфэ 900 зыкьудыныгъэ блокадэм кьыны-бэ тидзэхэми кьэлэдэхэми кьа-фихыгъагъ.

Нэмыщыдзэхэм кьалэр кьы-зэраухьурэигъэм изэраркы ти-дзэхэм ыкы кьэлэдэхэм гьомылапхьэу алэклагъахьэщты-гъэр мэклагъэ. 1941-рэ илэсым илонгъо мазэ кьызыралыгъ-гъагъэмкы, хьалыгъоу, крупэу, хьаджыгъэу ыкы лэу кьалэм дэлгыр ащ дэсхэм зэрафисы-щтыгъэр мэфэ 35-рэ, шьоушты-гъумрэ lshly-lshlyхумрэ — мэфэ 60. Агъэуцугъэ картоннэ системэмкы рабочхэмрэ инже-нер-техническэ лощышлэхэмрэ ащышэу зы нэбгырэм мафэм хьалыгъу грамм 400, кьулы-кьушлэхэм грамм 200 араты-щтыгъэ. Кымафэм унэхэр агъэплыштыгъэп. Псыр унэ-хэм кьакуалэщтыгъэп, элект-ричествэр щылагъэп. Фэтагын остыгъэхэр зылагъэхэр мэкла-гъэ, фэтагыни бгъотынэу щы-тыгъэп. Унэхэм арагъэуцогъэ кьэнджал хьакухэр зэрагъэ-плышты пхьэр агъотыштыгъэп. Фэдэ кьыхэмыкыгъэу кы-мафэр чылагъэ. Градус 35 — 40-м ар нэсэу уахьтэ кьыхэ-кыгъ. Цыфхэм узыр кьахэ-хьагъэу, гьаблэр кьафэкыла-гъэу, ялоф дэй дэдагъ. Кьа-ратырэ хьалыгъу такырыр цынагъэ, щымышхэр хэлъы-гъэх. Автобус, трамвай зыфэ-площтхэр кьалэм кьышкыло-кыжыштыгъэхэп. Зычлэсы-хэрэ ыкы кьулыкьушлэплэ унэ-

ЛИТЕРАТУРЭМРЭ КРИТИКЭМРЭ

(Къызыкълэыкълорэр
щылэ мазэм и 26-м
къыдэкълэгъэ номерым ит).

ПОЭМЭУ «ЛАГЪЭХЭР ЗЫЩЭФЫРЭР»

Арэуштэу «сшагъэр икьун, нахъ чыжэ сымыкълоныр къыстэфэ» ылоу Гоголыр къызтетуцагъэми хъуштыгъ, къекълуштыгъ, хэти ар мысагъэу фильгъуштыгъэп! — сыдигъокли хэмыкълорэжыынэу, ашъхъагъы ит урыс тхэкълосхохэм ягъусэу, ау ежъ илэужкълэ къахэщэу литературэшхом къыхэнэжыштыгъ. Шъхъае, Гоголыр ар зигуапэу къыхэзыштыгъэм ащыштыгъэп; лъэгаплэу зынэсыгъэм нахъ илэгъэплэжъ зэрэщылэр дэгъу дэдэу ышлэштыгъ. Гухэлъ къызэрыкълу штыгъэп хихыгъэр. Тхылъеджэхэм (тхылъеджэу гупшысэхэрэр ары зыфаслорэр) язэхэшылкълэсэу, къыплэу, зэрэщымыгугъыгъэхэу агъэшагъоу, инэу, инэу джыри зыгорэ ытхы шлоигъуагъ. Зэритхышт шылкълэри, лъапсэу фишлыштыри джыри тэрэзэу ышлэштыгъэп, ау ар ин дэдэ зэрэхъуштыр ышъхъэ илыгъ.

А планыр (е, непэ зэралоу, проектыр) егупшысэу, ыгъэгумэкълэу бэшагъэу къырихъакълуштыгъ. Ау, адэ, ар тауштэу зэшлуихышты, ежъ-ежырэу джа ыцлэ лъагъэу зэрэлугъэм тетэу, гъэхъагъэу, теклоныгъэу ышлыгъахэм ифэшъуашэу, хэти игушыцлэ къыхэмыхъэу а тхылъыкълэр ытхышты? Хъау-ми къыдэлэпылэн, ылэ къыкълэзыгъэкълон ищыклагъа? Ары, ищыклагъ! Ищыклагъэр, зыфадер Пушкиныр ары. Мыщ дэжым зы факт гъэшлэгъон къыштысхы сшлоигъу. Гоголым 1837-рэ илээсым мэлъыфгъгу мазэм Жуковскэм (урыс усэклосхом) фетхы: «...тилъэхъан тхакълорэр гъаблэм гыгъэллэн зэрилъэкълуштыр баснеклэ слъытэщтыгъэми, джы ар сшлошъ хъоу егъэжыагъ. Сегупшысагъ, сегупшысагъ, ау пачыхъэм елэуэгъэным нэмыкълэ къысфэгупшысыгъэп». Ащ къыкълэуыкълу урыс художникхэм Рим къащыратыштыгъэ пенсионым фэдэ къыфидихынэу Жуковскэм елэу. А пенсионыр зыкълуштылагъэри шъхъэхыгъэу кълело: «...тхылъышхоу, сымыгъымэ мыхъунэу Пушкиным гушыцлэ зыфисыгъэтыгъэм итхын зэпысымыгъэуным пае», — ело сатирикышхом. Ау ар зыщыгугъыгъэр къыдэхъуэгъэп — пенсионыр къыратыгъэп.

Джы Гоголым ипланэу, инэу, инэу ытхыным игугъоу къедгъэжыагъэм къыфэдгъэзжыын. Ащи Пушкиным илоф занклэу хэлъынэу хъугъэ — сатирикым ылогъагъэба ар хэмытэу зиримышлэрэр, зэрымтхырэр. «Лагъэхэр зыщэфырэри» («Мертвые души») ар хэмытэу тхыгъэу хъугъэп, ащ илоф хэлъэу авторым ытхыгъ. Поэмэм исюжети усэклосхом къыритыгъ, къыфигъэшъошагъ. Ар ежъ Гоголым «Авторым къыушыхъатыжырэ» зыфиорэм къышело: «Пушки-

ным» ежъ иунэе сюжетэу поэмэ фэдэу зыгорэ къызы-хыгъэкълынэу зыфэягъэр, къы-зэриуагъэмкълэ, сщ нэмыкълэ горэми римытыштыгъэр къыситыгъ. Ар «Лагъэхэр зыщэфы-рэм» исюжет арыгъэ».

Гоголым италантклэ фызе-шлокълуштыр, урыс литерату-рэм къыфихышты штыгъэр зыфэдэр дэгъу дэдэу къы-шагъэу штыгъэти, произве-дениешхо горэм ар ыуж ри-гъахъэ шлоигъуагъ. Ыужкълэ Го-голым къыложыгъ: «Арэу цыфыр зыфэдэр къэпшлэ-ным уфэлэзэу, цыпэ цыкълу горэхэмкълэ ошлэ-дэмышлэу ар псаум фэдэу къэпшлыным уфэлэзэу, тауштэу тхыгъэ иным ыуж уимыхъана! Ар Тхъэм къышфигъэгъунэп!», — Пуш-киным къымылон, иныбджэгъу ыгу къымылэтын ылъэкълэрэп

ытхыгъагъэхэм ахэплэжы, зэрегъэзэфжыых, зэхъоклыны-гъэхэр афешы. Пушкиным исюжети егъатхъэ: «Сыдэу сюжет ин дэда, сыдэу гъэшлэ-гъонэу зэхэлъа». Русыр зэрэ-псаоу ащ къызэрэзэлъиубы-тыштыр клэгъэтхы. Ёкълыб хэ-гъэгум шылэми, Урысыем шы-лапэм фэдэу къышлошыл: «... зэ-клэ тэтиехэр, типомещикхэр, тичиновникхэр, тиофицерхэр, тимижыкълхэр, тиунэжъхэр, кло зэрэправославнэ Русэу сапашъхъэ ит», — ело «Лагъэхэр зыщэфырэ» иавтор Париж шылэу.

Сыдми сюжетэу Пушкиным къыритыгъэм талантышхо зилэ тхакълэм псэ къыпигъакълэу, зы-ригъэушъомбгъоу ригъэжыагъ. Зэрэнафэу, сюжетыр къэбгъо-тыгъэ, къыплэкълэхъэгъэ къо-дыекълэ тхылъыр ащ тетэу ежъ-

гузажыоу, цыкълу-цыкълу кы-зэкълуихыным пае, Чичиковыр джа къалэу къызэрэдэхъа-гъэмкълэ зыкъызегъэхъакълэхэ нэуж игъоу техъэ помещикэу езыгъэблэгъагъэхэм адэжъ клонэу. А помещикхэм яп-щылхэу лагъэхэр, шымы-лэжъхэр товарым фэдэу къыш-фынхэу. Ары, ахэр къышэфын-хэу! Мыллагъэхэу шылэхэм фэ-дэу тхылъыплэхэр ыгъэпсын-хэшъ, опекунскэ советым ри-тыжыштыгъ, ценз къызлэкълэ-гъэхъанышъ, шъхъышлэ шы-клэмкълэ бай зишлыныр имура-дэу. Ащ фэдэу зыгорэм зэ-ришлыгъэр къэбарэу зэрэзе-клорэр Пушкиным къыриуагъ, ежъ Гоголыми ар зэхихыгъэу штыгъ, ауштэу щэфагъэхэм ежъ пэчыжъэу илахылы гори ахэтыгъ.

Сыдми а шылкълэр Урысыем

КЪУНЫЖЪ Мыхъамэт

ПУШКИНЫР ГОГОЛЫМ ИКИЭГЪЭКЪОНЭУ ЗЭРЭЩЫТЫГЪЭМ ИХЪИШЪ

— тхылъышхо ригъэтхы шлоигъу!

1835-рэ илээсым Гоголым а «тхыгъэ иным» — «Лагъэхэр зыщэфырэ» итхын гуеты-ныгъэшхо хэлъэу ригъэжыагъ. Ащ икълэбар Пушкиным псын-клэу лыигъэлэсыгъ: «Лагъэхэр зыщэфырэ» стхынэу егъэ-жыагъ. Сюжетым роман кы-хъэшхоу зиушъомбгъугъ, къы-зэрэсшлошлэрэмкълэ, ар лъэшэу шхэнэу хъушт. Ау джы ящэнэ-рэ шъхъэм сыкъыштыгъ. Мо-благъэ сшлынэу бзэгъухъэ дэгъу сылэхъу. А романым зы-лъэныкълэ закълэ нэмылэми зэрэ Русэу къыштызгъэлъэгъонэу сыфай».

Охътаби тыримыгъашлэу Гоголым поэмэм иапэрэ шъхъэ-хэм Пушкиныр аригъэдэлугъ. Ар зэрэхъугъэ шылкълэр ежъ дэдэм ыужкълэ къылотэжыгъ: «Лагъэхэр зыщэфырэ» иапэ-рэ шъхъэхэм апэм зэрэстхы-гъагъэм тетэу Пушкиным сыкъыфеджэнэу къызесэгъа-жэм, Пушкинэу сэ сыкъыфе-джэ зыхъукълэ, сыдигъокли шхыштыгъэр (шхыныр ащ икълэсагъэба) тлэкълу-тлэкълуэ нахы нахъ нэшхъэу къэхъоу къыригъэжыагъ, аузэ ынэгъу зэ-хэгъэхъэгае къэхъугъ. Еджэ-ныр къызысэхум, ымакълэ гукъаор къыхэщэу къылуагъ: «А си Тхъэ гуш, сыдэу нэшхъэ-игъуа ти Урысые зыхэтыр». Ар лъэшэу згъэшлэгъуагъ. Ащ къышцегъэжыагъэу «Лагъэхэр зыщэфырэ» гупшысэ хылыгъэу узхищэрэр нахъ псынклэ къызэрэсшлышт закълэм сегуп-шысэу егъэжыагъ».

1835-рэ илээсым, бжыхъэм, ипоэмэ Иоф дишлэныр Гоголым Швейцарием щыригъэжъэ-жыгъ. Етланэ 1837-рэ илэ-сым икълымафэ Париж шыпе-дзэжы. Лъэшэу гуапэ шхыоу илофшлэн зэкълэлэкълэ. Петер-бург штыгъагъэхэри икълэ-рыклэу клетхыкълыжыых. Сюже-тэу Пушкиным къыритыгъа-гъэм хэллэжышъ, ащкълэ урыс шылэкълэм иэнциклопедие ытхы-нэу ышъхъэ къехъэ. Ыпэкълэ

ежырэу къэхъуштэп — ащ-гъоу къыфызэлупхышъун фае. Ар дэгъоу Чернышевскэм хы-гъэуэфыкълыгъ: «... сюжетыр къызфэбгълэорышлэн фае!»

Гоголым Пушкиным исю-жет икълэу лэпэлэсныгъэшхо хэлъэу къызлэкълэгъэхъан ыкли къызыфигъэфедэн ылъэкълыгъ. Ау Гоголым тхылъыр ытхэу зырегъажъэм ыкли нахъ куоу хахъэ зэхъум, Пушкинри Гого-лыри зымыжэгъахъэр нахъ на-фэу къыхэщэу ригъэжыагъ — шхэны хъункълэ зыщыгугъы-гъэхэр трагедие хъоу фежыагъ. Шхэным, юморым ычлэплэкълэ сатирэр, гур зыгъэкълэдырэ шылэкълэм исурэт гомылхэр апшъэ къышлохъу. Ары Гого-лыр поэмэм иапэрэшъхъэхэм усэклосхом къыфаджэ зэхъум, ынэгъу нахъ къызэхъахъэу къызкълыригъэжыагъэри, Уры-сыем нэшхъэигъор илэу зыкълуагъэри.

Сатирэм ишашъэхэмкълэ уекълэплэн зыхукълэ, нэмыкълэ шашъэхэри къыдэпллыгъэми, «Лагъэхэр зыщэфырэ» поэмэм пэшлуеклон, ыпшъэ клон, ащ ебгъэшлэн, пэбгъэуцун, зыфэб-гъэдэн Гоголым итворчествэ хэтэп, ытхыгъэ пстэуми осэшхо ял, ау мыщ илуашъхъэ зэкълэми анахъ лъагъэу къэлэагъо. Ежъ зэреллоштыгъэу, зэкълэ Русыр къызэлъиубыгъэу, ыкълэпэ пстэу-ми анэсэу ащ къызэрэщигъэ-лъэгъошт художественнэ амал инхэри къыгъотыгъэх. Урысы-ер хэгъэгъушху, ащ игъунап-къэхэм, игуберниехэм уанэсын, ахэм чиновникхэм, помещик-хэм шашлэрэр, щызэхалэрэр къэллэгъунхэм фэшл, гъогу-шхо ищыклагъ, ар лъэсэу къыпфэкълухъаштэп. Арышъ, игерой шъхъалэу Чичиковыр кум регъэтлысхъэшъ, а гъо-гушхом тыретлупшыхъэ. «Ди-лижанс», «Коляск» кыыхъы-мыгъафэу «ку» сэлэ — джары Гоголым къызэритхырэр: Чичи-ковыр зышыштыгъэ класс гуры-тыр ку зэкълэшагъэкълэ зекло-штыгъэу кълело.

Поэмэм хэлъ пружинэр мы-

хабзэу щыхъугъэу штыгъ. Ау сатирикым апэрэ ыкли апшъэ-рэ пшъэрылэу зыфигъэуцу-гъагъэр урыс помещикхэу къэ-ралыгъо системэм пкъэоу, лъап-сэу илэхэм яобраз зэфэшъхъаф-хэр шыпкылапэм тетэу ыклоцлыклэ къырилотыклэу, Пушкинэу сюжетыр къезы-тыгъэм зэрифэшъуашэу, къы-гъэлъэгъоныр арыгъэ. Джары ахэр зым адрэр къыкълэтыкълу поэмэм зыкълыхыгъэуцау-гъэхэри. Ахэр тфы мэхъух: Маниловыр, Коробочкэр, Ноз-древыр, Собакевичыр, Плюш-киныр. Мыхэм дэгъу ахэтэп, ау зым нахы адрэр нахъ дэижъ. Ахэм къагурэлэу япщыллэ-лагъэхэу шымылэжъхэм ацлэ-хэр списэкълэ Чичиковым зэри-щэфхэрэм ифедэ зэрэхэлъыр, ау ежъхэми ялахъэ ащ къы-хагъэкълэ ашлоигъоу уасэмкълэ едаох, энэкълэуах.

Джауштэу, ежъ Гоголым Пушкиным зэрэфитхыгъагъэм тетэу, «Лагъэхэр зыщэфырэ» романышхо хъугъэ. Ау рома-ным ижанрэп ащ авторым къы-фыхыгъэр — поэм. Поэмэр тхылъищэу ытхынэу рыхъу-хъэагъэ шъхъае, ар къыдэ-хъугъэп: ятлонэрэм шыщэу ыт-хыгъэр ежъ-ежырэу ыгъэсты-жыгъ, ящэнэрэм ылэ лъы-лэсынэу хъугъэп — ахэм Русыр нэмыкълэу къащигъэлъэгъонэу ыгу хэлъыгъ. Ар ятлонэрэм кыыхэщыгъ, геройхэр нэмыкълэу къыгъэлъагъоухэу фежыгъагъ. Ау ащ Пушкиным илоф хэ-лыжыгъэп. Хэлъыжыгъэп, сыда зыплэкълэ апэрэ томыр джыри Гоголым поэмэр ыухы-гъагъэп — апэрэ тхылъыр къызыдэкълыгъэр 1842-рэ илэ-сыр ары, Пушкиныр дунаим зехыжыгъэр 1837-рэ илэс.

КІЭУХ

Гоголыр Париж шылэу Пуш-киныр дуэлым зэрэхъодагъэм икълэбар зэхихыгъ. Пушкиным дунаир зихъожыгъэр шылэ ма-зэм и 29-м стилижыым тетэу, стиликълэмкълэ мэзаем и 10-м

(1837-рэ илэ.) шэджэгъоужым сыхъатыр 2-рэ мин. 45-р ары. А къэбарыр Гоголым къы-зынэсыгъэр мэзаер ары. Ащ ехыллагъэу игукъэошхо къы-рилотыклэу ыкли ищылэкълэ Пушкиным мэхъанэу щыри-лагъэр зыфэдагъэр къыгъэ-лъагъоу усэклосхоу, иныб-джэгъоу, илэпылэгъоу штыгъэ Плетневым гъэтхэпэм и 16-м къыфетхы. А письмэм щыхгъэуэфыкълэ ауштэу зэ-рэхъугъэр ежъ ышъхъэкълэ обществэмкълэ гукъэошхоу, бгъэ-тэрэзыжыын умылэкълышт ка-тастрофэу зыкълытыгъэр: «Урысыем кыкълэу ащ фэдэ къэбар дэй къэлуныгъэеп. Гушлуагъоу шылэкълэм щыси-лэгъэ пстэури, анахъ гушлогъо лъаплэу силэгъэ пстэури ащ дэкълэдыжыгъ. Зы сатырэ закълэу стхыгъэп ар сапашъхъэ итэу къысшломышлэу. Сыд къысылэна, сыдым гу лъытэ-шта, сыда шхэн ышлыштыр, сыда мыкълэдыжыынэу егъа-шлэм шылэнэу къылоштыр — джа зызакълэр ары сшъхъэ илыгъэр ыкли скълуацлэ къэ-зылэтыштыгъэр».

Мыщ ыуж итэу, гъэтхэпэм и 30-м, Урысыем къыгъэзэжы-нэу къелъэлэуштыгъэ Погоди-ным къыфетхы: «Уадэжъ сыкълэклонэу укысэлъэу. Сыд пая? Тадэжъ усаклохэр егъа-шлэм зыхэтхэр сэри къы-сэгбгъэхъулэ пшлоигъоу ара?.. Сыд пае сыкълэклэжышты?.. Зэкълэми, гукъао зымышлэхэри зэрахэтэу ашлоклэдыгъэр агу къеуагъэу къысфэотхы. Адэ сыда ар шылэ зэхъум, шлоу фашлэнэу ахэм агу илыгъэр? Хылыгъэхэу, такыкълэ хылыгъэхэу Пушкиным ышъэчыгъэхэм сэ сыряшыхъатба?»

«Пушкиным фэгъэхыгъэу гушыцлэ зау!» ылоу Гоголым ытхыгъэм къышело: «Пуш-киныр зыпэллэын шылэп... ар илэс шыитлукълэ зыхахъоу кло-зэ къэхъушт цыфым фэдэнкълэ мэхъу».

Илэс шыитлукълэу къехъоу клогъахэм ащ фэдэ цыф къэ-хъугъа, къэмыхъугъа? Ащ иджэуап хэти ежъ ерэгупшыс! Ау а тхэкълосхуитлукълэу зэгончын умылэкълынэу, ллэшлэгъу тлуритлур ежъхэр псаухэу шылэхэ зэхъум зэрэ-щытыгъэм фэдэу, тэ непэ къытлылэсыжыгъэу тигъус. Ары, ахэр зэгъусэхэу, тлурит-лэшхэу тыкълэжыбаеу, тикълэ-тури, тизэхэшылкълэ къалэгъэу, яцлыфыгъэшхуагъэу тыкълэйтэу тигъусэх.

... Мары тикълэлэ клонци мы-уцухэу машинэхэр шэзечэх, цыфхэр ягуапэу щызеклохэу ыгузэгъу шыпкълэм клэракълэхэу урамхэр щыпхыркълых — тлурит-лэшхэу тыкълэжыбаеу, тикълэ-тури, тизэхэшылкълэ къалэгъэу, яцлыфыгъэшхуагъэу тыкълэйтэу тигъусэх.

Мы очеркымы иухыгъом кытефэу клэу агъэуцугъэ ки-нофильмэу «Тарас Бульба» къагъэлъагъоу къырагъэжыагъ. А произведениери Пушкиным ыцлэ епхыгъ...

Арышъ, Теуцожъ Цыгъо «Ти Пушкин» зэриуагъэу, тэ-ри «Ти Пушкин, ти Гоголь».

Спортм илхыужьхэмрэ тигупшысэхэмрэ

ТАРИХЬЫМ ИЮТАКЮХ, ЩЫСЭ АТЫРАХЫ

Адыгэ кьэралыгъо университетым физкультурэмрэ дзюдомрэкIэ институт спортм илхыужьхэм яаллее кыщызэуахыгъ. Олимпиадэ джэгунхэм, дунаим, Европэм ячемпионхэм ябюстхэр институт лунэм кыщызэуахыгъ.

Илээс 30 фэдизкIэ узэкIэIэбэжымэ, сурэтышIэу Ацумыжэ Аскэр тиспортсменхэу дунэ зэнэкьокьухэм, Олимпиадэ джэгунхэм дышгэ медальхэр кьащыдэзыхыгъэмэ ябюстхэр ышIынхэу ригъэжэбгъагъ.

— Иофыр кьинэу лыыкIуатэщтыгъ, — еIо Ацумыжэ Аскэр. — Бюст пэпчэ гупшысэ шьхьафкIэ уекIоллэн фае. Спортсменхэм ясурэтхэр зэзгъэгъотыгъэх, сызылукIэн слъэкIыштхэм салукIагъ, симастерской кьезгъэблагъэхэзэ бюстхэр згъэпсыщтыгъэх.

Спортм илхыужьхэм яаллее ишIын кIэщакIо фэхьугъэр СССР-м изаслуженнэ тренерэу я XX-рэ лIэшIэгъум Урысыем дзюдомкIэ итренер анахэ дэгъукIэ кыыхыгъэ Кобл Якъуб ары.

— ШIэжэ тилэным, гъэсэнныгъэм, щылэныгъэм инэмыкIырэ лъэныкьохэм зафэбгъэзэгъэм, бюстхэм тарихь мэхъанэрэ пIуныгъэ кIуачIэрэ яIэу сэлъыгъэ, — еIо Адыгэ кьэралыгъо университетым физкультурэмрэ дзюдомрэкIэ институт иректорэу, педагогикэ шIэныгъэхэмкIэ докторэу, профессорэу Кобл Якъубэ. — Лъэшэу тыфэраз скульпторэу, сурэтышI лIэпIасэу Ацумыжэ Аскэр. Тхьаусыхагъэп, Иофым ыгъэпшыгъэуи кыытщыхыгъэп. Адыгэ Республикэм, лъэпкьэу зыщыщым гукIэ зрафэлажьэрэр тлэгъугъэ.

Олимпиадэ джэгунхэм, дунаим, СССР хэгъэгущом дзюдомкIэ ячемпионэу Владимир Невзоровым джырэблагъэ кызырэтиуагъэу, Адыгеир спортм ишIуагъэкIэ дунаим щязыгъэшIэгъэ Лыхыужьхэм тарихьым хэмыкIокIэшт нэкIубгъохэр кьагъэнагъэх.

Ядышгэ медальхэр

кыытфэшIэтых

Владимир Невзоровым, Тао Хъэсамбий, Владимир Дутовым, Гостэкьо Хъумэр, Емыж

Арамбий, Абрам Агамирян, Алхъо Сыхьатбий, Анна Кареевам, Анна Игнатченкэм, Яна Усковам, нэмыкIхэми ябюстхэр лъэгъупхьэхэу институтым идэпкьэхэм ягъэпкIыгъэх.

Мыекьопэ бэнэпIэ еджапIэм лъапсэ фэзышIыгъэ Кобл Якъубэ ыныбжэ

Спортм илхыужьхэм яаллее итеплъ.

Спортм илхыужьхэм афэгъэхьыгъэ аллеем икызылхыын хэлэжыагъэхэр.

илээс 70-рэ зэрэхъугъэм ехьулIэу спортм илхыужьхэм яаллее кызырээIуахыгъэр «Адыгэ макьэм» кыыщыхэтытыгъагъ. Юбилей зэхэхэм Адыгэ кьэралыгъо университетым иректорэу, профессорэу Хъунэго Рэщыдэ, Олимпиадэ джэгунхэм ячемпионэу Владимир Невзоровым, нэмыкIхэри кызыщэгущыIэхэм, спортмрэ щылэныгъэмрэ зэрэпхыгъэхэр щысэ гъэшIэгъонхэмкIэ кьалотагъ.

Дзюдо бэнакIэр кызысчежыгъэ Японием ихэ

шыпыкIыгъэ командэ Адыгеим испортсменхэр Мыекьуапэ зэрэщытекIуагъэхэр зыгъэшIагъорэр макIэп. СССР-м дзюдомкIэ изэнэкьокьухэм медаль 32-рэ кызысчыдахым, а пчъагъэм щыщэу 13-р Адыгеим ибэнакIохэм кьафагъэшъошагъ. Кошхьаблэ щапIугъэ батырэу Чыржын Мухьарбий Олимпиадэ джэгунхэм дышгэ медалыр кьазэрэщыхыгъэр IэкIыб кьэралыгъомэ журналистхэм зэрагъэшIагъоштыгъэр спортм пыщагъэмэ ащы

гъупшэрэп. Ары, Москва изакъоп — адыгэ кьоджэ цIыкIухэми спортсмен цIэрыIохэр кьадэкIыгъэх.

Адыгэ кьэралыгъо университетым спортм илхыужьхэм афэгъэхьыгъэ аллеем кызырэщыщызэуахыгъэр дэгъу, тырэгущо. Кобл Якъубэ тызэрэщигъэгъозагъэу, бюстхэм ахагъэхьошт. Гугъэ дахэу иIэмэ ащыц тиспортсменхэр тапэкIи Олимпиадэ джэгунхэм, дунэ зэнэкьокьухэм дышгэ медальхэр кьащыхьанэу.

Адыгэ кьэралыгъо университетым щеджагъэхэм, Иоф щызышIагъэхэм ябюстхэр арых спортм илхыужьхэм яаллее институтым кыыщызэуахыгъэм кыыхэуцоштыгъэр. Арышъ, гумэкIэу тилэхэм кьахэхьо.

Кьалэм чIыпIэ

кыыщагъотынба?

Мыекьопэ кьэралыгъо технологическэ университетыр, искусствэхэмкIэ Адыгэ республи-

кэ колледжыр, нэмыкI еджапIэхэр кьэзылхыыр тиспортсменхэу Олимпиадэ джэгунхэм, дунэ зэнэкьокьухэм дышгэ медальхэр кьащыдэзыхыгъэмэ ябюстхэр тыда зыщагъэуцуштыгъэр?

ЗэкIэ спортсменхэм ябюстхэр ашIынхэм мылкъоу пэлухьащтыр макIэп. Ари кызыдэплъытэкIэ, хэкIыпIэмэ уягупшысэн фаеу уахьтэ кыокIу. Спортм илхыужьхэм ясурэтхэр аллее шьхьафым кыыщыбгъэлъэгъонхэ плъэкIышт.

Ермэлхьаблэ

щытлэгъугъэр

Ермэлхьаблэ изыгъэпсэфыпIэ парк лъэгъупхьэу кыыщызэуахыгъ Советскэ Союзым и Лыхыужьхэм яаллее. Лыхыужьхэм ясурэтхэр пхэмбгъум егъэпкIыгъэх, лыгъэу зрахагъэр атетхагъ.

Щытхьу пхэмбгъухэм спортсменхэм ясурэтхэри ащыолъэгъух. Дунэ кризисыр телхьапIэ тымышIэу Советскэ Союзым и Лыхыужьхэм, Адыгеим щыщэу спортм лыхыужьыныгъэ щызезыхагъэмэ ясурэтхэр кыыщыагъэлъэгъоштыгъэ аллее Мыекьуапэ кыыщызэуахын алъэкIыштэу тэлъыгъэ. Иофым зыфежьэхэкIэ, общественнэ организациехэр, журналистхэр, нэмыкIхэри чанэу кызырэхэлэжыштыгъэ тыхьэ телъ.

Заом лыхыужьыныгъэ щызезыхагъэхэри, мамыр ИофшIэнхэр агъэцакIээ щытхьуцIэхэр кьэзылэжыгъэхэри, спортм дышгэ медальхэр кьыщыдэзыхыгъэхэри тэгъэлапIэх, щысэ атетэхы. Щытхьур афэтIоныр тишъэрылъ лъапIэмэ зэу ащыц.

Кьыблэ шьолъырым изэнэкьокьухэр

Угрюмовым и Кубок фэбэнагъэх

Урысыем и Кьыблэ шьолъыр щынэгъончъагъэмкIэ икьулыкьушIэхэм бжымкIэ зэзэонхэмкIэ яззIухыгъэ зэнэкьокьухэр Ростов-на-Дону щыIуагъэх. Спортсменхэр Урысыем и Лыхыужьхэу, адмиралэу Герман Угрюмовым ыцIэкIэ агъэнфэгъэ Кубокым икьыдэхын фэбэнагъэх. Кьулыкьур ахьызэ фэхыгъэхэми зэнэкьокьухэр афэгъэхьыгъагъэх.

Дагыстан, Кьалмыкьым, Адыгеим, Краснодар крайм, Астрахань, Ростов-на-Дону, Къэбэртэе-Бэлъкьарым, Темыр Осетиен, Къэрэщэе-Щэрджэсым, Волгоград, нэмыкIхэми яспортсменхэр зIуекIэгъумэ ахэлэжыагъэх.

Адыгэ Республикэм икомандэ хэтыгъ

Хьамид Хамзатхановыр. Килограмм 85-м нэс кьэзыщэчырэмэ ар янэкьокьугъ, ящэнэрэ чIыпIэр кьыдихыгъ.

Урысыемрэ Адыгеимрэ язаслуженнэ тренерэу Хьот Юнысрэ тренерэу Тыгъужэ Алыырэ агъасэ Хьамид Хамзатхановыр.

НэкIубгъом итхэр зыгъэхьазырыгъэр
ЕМТИЛЪ Нурбий.